

KIDE

Lapin yliopiston tiede- ja taidelehti 4 • 2018

KIDE

Lapin yliopiston tiede- ja taidelehti 4 • 2018

www.ulapland.fi/kide

Kide ilmestyy neljä kertaa vuodessa.

Päätoimittaja MARJO LAUKKANEN

Toimittajat SARI VÄYRYNEN,
JOHAN-EERIK KUKKO

Art Director REETTA LINNA

Valokuvaaja ANNA MUOTKA

Ilmoitusvaraukset: Tarja Helala p. 040 528 6083

Päätoimittaja p. 040 4844 296

Sähköpostit: etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Painos 3 200 kpl, painopaikka Erweko Oy, Oulu.

ISSN 0787-0965.

Lehti ottaa sitoumukset vastaan aineistoja,
mutta pidättää oikeuden muokata niitä.

Mediakortti ja osoitteenmuutokset:

www.ulapland.fi/kide.

Julkaisija: Lapin yliopisto/Viestintä, PL 122,
96101 Rovaniemi.

ANITA KINNUNEN

tekijä

Anna Muotka

Valokuvaaja, opiskelija

Anna Muotka on toiminut Kide-lehden vakituisena avustajana vuodesta 2013 lähtien.

”Olin uunituore valokuvaaja, kun minut otettiin mukaan Kide-tiimiin. Työ lehdessä on kasvattanut, antanut itsevarmuutta sekä tukenut luovaa ideointia ja toteutusta. Kide-aikanani olen yhtä aikaa ollut sekä valokuvaaja että opiskelija, ja nyt, kun luokanopettajaksi valmistuminen häämöttää ovela, on aika tehdä tilaa seuraaville tekijöille. Seuraavaksi käännän katseen kohti ilmastonmuutosta ja sen hillitsemistä luokanopettajan näkökulmasta. Ilmastonmuutoksesta en aio olla hiljaa. Ethän sinäkään?”

TEKIJÄ-palstalla esitellään lehden tekijöitä.

POHJOISEN PUOLESTA

- 6 Jälkiä
Sámegillii
- 7 Mie **Kuvitus antaa tilan visuaalisuuden leikille**
- 8 Aura
Luovat
- 9 Arktis
Kolumni **ANNE KIRSTE AIKIO**
- 10 Hattara **PÄLVI RANTALA**
Arviot

TUOKIO

- 30 Tuokio arktisessa **RIITTA ATTILA**

OPISKELUA

- 32 Sarjakuva
Blogi
- 33 Opiskelu-uutiset
- 35 Alumni **Tutkiva journalisti**

KITEYTYKSET

- 36 **Hynttyyt yhteen jo!**
- 38 **Hei, me opitaan!**
- 40 **Suurisydäminen käsityöläinen**

HIPUT

- 44 Kotisivu **Näkyväksi runoillen**
- 45 Eskon puumerkki
LEENA-MAIJA ROSSI & HEIDI SINEVAARA-NISKANEN
- 46 Julkaisuja
- 48 Väitökset
- 50 Lyhyet
- 58 Hiutaleita **KIRSTI LEMPIÄINEN**

TEEMA Hiljaa pimeässä

Syvä hiljaisuus.

Ilmastoinnin hurinaa, näppäimistön naputusta, askelia käytävällä.

11 Pääkirjoitus **ANU VALTONEN** • 12 Hys! • 20 Hiljaisuus puhuu meissä • 24 Vapaus olla hiljaa
26 Humiseva yliopisto • 29 Kolumni **JOONAS MARTIKAINEN**

En juuri häiriinny melusta tai äänistä. Päivittäinen hiljainen hetki on minulle kuitenkin tärkeä.

20

Mitä kuuluu yliopisto? Ainakin huminaa.

26

Hiljaisuus on tehokas vallankäytön väline.

12

Kannen ja tämän sivun valokuvat: Anna Muotka

Kide kiteytyy – kerro meille toiveesi

Lehtemme ilmestyy jatkossa painettuna kaksi kertaa vuodessa. Toinen numero julkaistaan keväällä ja toinen syksyllä.

Julkaisemisessa tapahtuvien muutosten taustalla ovat ensisijaisesti taloudelliset syyt mutta myös pyrkimys kehittää audiovisuaalisia julkaisuja. Me toimituksessa haluaisimme pystyä molempiin: tehdä virtuaalista Kidettä ja silti säilyttää neljästi vuodessa ilmestyvä painettu lukupaketti. Ehkä se on tulevaisuudessa vielä mahdollista.

Oli julkaisumuoto mikä tahansa, toiveenamme on jatkosakin sukeltaa tieteen suuriin teemoihin, kuten totuuteen, oikeudenmukaisuuteen ja sivistykseen. Yliopiston lehdesä on tärkeää tarkastella analyttisesti ja kriittisesti niin yliopistoa kuin yhteiskuntaa.

Muutoksen hetkellä on hyvä katsoa peiliin ja miettiä, mitä voisimme tehdä paremmin. Kerro meille toiveistasi ja lukutottumuksistasi. Millaisia juttuja toivot painettuun Kide-lehteen ja mistä aiheista? Entä mitä haluaisit katsella tai kuunnella verkossa?

Meille lehden tekijöille jokainen palaute on tärkeä.

Marjo Laukkanen
päätoimittaja
marjo.laukkanen@ulapland.fi
040 484 4296
www.ulapland.fi/kide

Pohjoisen puolesta

Ajankohtaisia pohjoisia asioita, ilmiöitä ja ihmisiä.

ANNA MUOTKA

jälkiä

Arktisen keskuksen tiedeviestinnän päällikön kynästä
MARKKU HEIKKILÄ

JOSKUS TEHTIIN

Olen penkonut 1980-luvun arktista historiaa. Silloin Suomessa tehtiin asioita, joiden seurauksena itsekin nyt olen, missä olen. Päätettiin aloittaa kansainvälinen arktinen yhteistyö, päätettiin rakentaa Arktikum-talo, päätettiin perustaa Arktinen keskus uuden Lapin yliopiston yhteyteen.

Niiden myötä on olemassa Arktinen neuvosto. Rovaniemellä puolestaan on upea käyntikohde ja iso kansainvälinen arktinen asiantuntijayhteisö. Näitä ei nyt olisi, ellei 1980-luvulla olisi ollut ihmisiä, jotka tahtoivat saada asioita liikkeelle ja pystyivät niitä ajamaan. Mutkia oli matkassa paljonkin, mutta asioita tapahtui – asioita, joiden kaltaisia olisi nyt hyvin vaikea kuvitella tapahtuvaksi. Kansainvälinen arkkitehtikilpailu julkisesta rakennuksesta Lappiin? Uusi tutkimusinstituutti Lappiin? Merkittävä uusi kansainvälinen prosessi?

Yritän katsoa ympärille ja keksiä, mitä näihin verrattavaa uutta on viime vuosina ryhdytty rakentamaan ja visioimaan. Jotakin, joka kantaisi vuosikymmeniä eteenpäin. Toivottavasti sitä jossain on. Ehkä en vain tunnista sitä kaiken tämän poissäästämisen keskeltä.

SÁMEGILLII

Dán spálttas čállet olbmot, geat beroštit
sámedutkamušas, sámegielas ja sámekultuvrras.
Palstalla kirjoittavat saamentutkimuksesta ja -kulttuurista
sekä saamen kielestä kiinnostuneet henkilöt.

GIELLADIÐOLAŠ ÁRGA JA GIELLADIÐOLAŠ SKUVLLA

Gielladiđolašvuolta árgabeaivvistan oaivvilda dan ahte válljen diđolaččat geavahit sámegiela. Válljen lohkkat sámegielat ođđasa, čállit sámegillii sosiála mediain, válljen barggu mas beasan geavahit ja ovddidit sámegiela ja válljen maiddái geavahit sámegiela dieđalaš giellan. Dánge čállosa čálán vuos sámegillii.

Dived-fidnu dutká ja ovddida gielladiđolaš geavadagaid skuvllas ja oahpahasas. Gielladiđolaš skuvllas áddejuvvo giela guovddáš rolla identitehta nannema, vuorováikkuhusa ja oahppama dáfus ja gielalaš girjáivuolta oidnojuvvo riggodahkan olles skuvlaservošii. Gielladiđolaš skuvlaservošis ságastallojuvvo rahpasit gielaid ja maiddái dakkár ovdagáttuid birra, mat sáhttet čuochat sierralágan giellajoavkkuid gielaid ovdáneapmái ja seailumii negatiivalaččat. Gielladiđolaš oahpahusa ovddideami ulbmilin leage ovddidit ovtaveardásašvuoda ja olmmošvuoigatvuodaid ollašuvvama skuvllas ja olles servvodagas.

KIELITIETOINEN ARKI JA KIELITIETOINEN KOULU

Kielitietoisuus arkipäivässäni tarkoittaa sitä, että valitsen tietoisesti käyttää saamen kieltä. Valitsen lukea saamenkielisen uutisen, kirjoittaa sosiaaliseen mediaan saamen kielellä, valitsen työn, jossa pääsen käyttämään ja edistämään saamen kieltä ja valitsen myös käyttää saamen kieltä tieteellisenä kielenä. Tämäkin kirjoitus syntyi saameksi.

Dived-hanke tutkii ja edistää koulun kielitietoisia käytäntöjä. Kielitietoisessa kouluyhteisössä ymmärretään kielen keskeinen rooli identiteetin vahvistamisen, vuorovaikutuksen ja oppimisen kannalta sekä ymmärretään kielellinen moninaisuus koko koulun yhteiseksi rikkaudeksi. Kielitietoisessa koulussa käydään avointa keskustelua kielistä sekä sellaisista asenteista, jotka saattavat vaikuttaa negatiivisesti joidenkin kieliryhmien kielten edistämiseen ja säilymiseen. Kielitietoisien opetuksen kehittämisen tarkoituksena onkin edistää yhdenvertaisuuden ja ihmisoikeuksien parempaa toteutumista koulussa ja koko yhteiskunnassa.

HEAIK-OVLLÁ-ARJJÁ-RÁVDNÁ RAUNA RAHKO-RAVANTTI

KT, Dived-fidnu / Dived-hanke
www.dived.fi

ANNA MUOTKA

mie

ELLA JOKINEN

Kuvitus antaa tilan visuaalisuuden leikille

Toissa kesänä graafisen suunnittelun opiskelija Ella Jokinen sai mieluisan mutta haastavan toimeksiannon: sanomalehti Lapin Kansa pyysi graafikkoharjoittelijaansa laatimaan ison kuvitustyön prototituutiosta kertovaan artikkeliin.

Parin viikon aikana Jokinen ideoi, luonnosteli, keskusteli jutun toimittajan Sonja Huhtaniskan kanssa jutusta ja kuvitustoiveista sekä maalasi kuvitukset akryylimaaaleilla paperille. Syntyi näyttävä kuvitus kahdelle aukeamalle ja viikonvaihdeliitteen kanteen, jotka keräsivät ilmestyttyään paljon huomiota ja kiitosta.

Tänä syksynä jutun visuaalinen toteutus palkittiin Best of News Design Scandinavia -ulkoasukilpailussa feature-juttujen kategoriassa pronssilla. Jutun visuaalisen kokonaisuuden suunnitteli ja toteutti taittaja-graafikko Sammeli Harve.

Aloittelevana graafisena suunnittelijana on hienoa saada kiitosta ja näkyvyyttä omalle työlle, viidettä vuotta alaa opiskeleva Jokinen iloitsee.

Maalaamista yläasteelta lähtien harrastaneelle Ella Jokiselle kuvittaminen on osa hänen graafikkominäänsä.

Työskennellessään Lapin Kansassa kahtena kesänä hän teki useita pääkuvituksia juttuihin, joista moni kertoi haastavista aiheista, kuten narkomaaneista, muistisairauksista ja kiireestä. Kuvitus toimii visualisoinnin keinona silloinkin, kun aihe ei taivu valokuviksi.

Kuvituksen pitää tukea tekstiä, mutta siihen pystyy tuomaan mielikuvituksen ja visuaalisen leikkittelyn kautta myös asioita, joita ei ole olemassa ja jotka ovat tyyliä tai hieman epärealistisia. Siksi pidän kuvittamisesta: siinä yhdistyvät luovuus ja toimeksianto; graafinen suunnittelu ja taiteen tekeminen.

Jokisen mukaan painettu lehti tarjoaa kuvittajalle laajempia mahdollisuuksia kuin lehtien verkkoversiot.

Painetussa lehdessä kuvitukset pääsevät suurempaan rooliin kuin verkossa ja teksti, kuvitukset ja taitto muodostavat yhdessä tiiviin visuaalisen kokonaisuuden.

Jokinen arvioi, että viime vuosina kuvitusten käyttö on vähentynyt, mahdollisesti sen vuoksi, että tuotannon aikataulut ovat usein tiukkoja ja valokuvia saatavilla paljon.

Nykyisin kun näkee oikein hyvän kuvituksen, josta huo-kuu siihen käytetty aika ja luovuus, on se oikea namupala!

SARI VÄYRYNEN

SAAMELAISET OVAT YHÄ ALTTIIMPIA ILMASTONMUUTOKSEN VAIKUTUKSILLE

Saamelaisten elämäntapa, ruokavalio ja sairastavuus ovat muuttumassa vastamaan valtakulttuuria, osoittaa Oulun yliopiston ympäristöterveyden ja keuhkosairauksien tutkimuskeskuksen sekä Lapin yliopiston arktisen alkuperäiskansatutkimuksen yhteinen tutkimus.

Tutkimushankkeessa selvitettiin ilmastomuutoksen vaikutuksia saamelaisten terveyteen, hyvinvointiin ja kulttuuriin. Aineistona olivat vertaisarvioituiden julkaisut sekä kulttuuriantropologiset kenttätutkimukset Suomen saamelaisten kotiseutualueella.

– Saamelaiset muodostavat erityisen

herkän väestöryhmän ilmastomuutoksen haittavaikutuksille kahdesta toisistaan voimistavasta syystä. Ilmastomuutos on voimakkainta arktisella alueella, ja perinteistä elinkeinoa, poronhoitoa harjoittavat saamelaiset elävät läheisessä vuorovaikutuksessa nopeasti muuttuvan luonnon kanssa, kertoo professori Jouni Jaakkola Oulun yliopistosta.

Ilmastomuutoksen ennakoidut vaikutukset kohdistuvat saamelaisiin sekä suoraan ekosysteemin kautta että epäsuorasti hallinnon, talouden ja lainsäädännön kautta.

– Tekemäni laajat haastattelut ja kenttätutkimukset saamelaisten kotiseutualueella indikoivat sitä, että saamelaisille ilmastomuutos uhkaa kulttuurista hyvinvointia ja elämäntapaa, mikä tulee ottaa huomioon myös hallinnossa ja lainsäädännössä, sanoo tutkijatohtori Klemetti Näkkäläjärvi Lapin yliopistosta.

Tutkimus nostaa esille tarpeen seurata systemaattisesti ilmastomuutoksen vaikutuksia saamelaisten terveydelle, hyvinvoinnille ja kulttuurille. Tutkimusta ovat rahoittaneet Suomen kulttuurirahasto sekä Jenny ja Antti Wihurin säätiö.

luovat

Taiteellista toimintaa
Lapin yliopistossa

MARIA PALDANIUS

LAPPI MUKANA LIFTIN LUOVASSA NOSTEESSA

Median, taiteen ja kulttuurialan ammattilaiset kokoontuivat lokakuussa Helsingin Kaapelitehtaalle LIFT-tapahtuman merkeissä. Nimensä mukaisesti tapahtuma pyrkii nostamaan luovan alan tekijät ylös omista kuplistaan ja kuppikunnistaan ja luomaan edellytyksiä monialaiselle yhteistyölle.

Lapista LIFTin lavalle nousivat kolttasaamelainen elokuvaohjaaja Katja Gauriloff ja kuvataiteilija ja kuvataidekasvatuksen yliopistonlehtori Maria Huhmarniemi. Gauriloff luennoi elokuvanteosta ja Huhmarniemi puhui kestävän kehityksen edistämiseen tähtäävästä taiteesta.

– Kestävä kehitys tarkoittaa myös kulttuurista kestävää kehitystä, joka konkretisoituu esimerkiksi puhuttaessa alkuperäiskansojen ja valtaväestön kulttuureista. Arktisiin alueisiin liittyvä keskustelu on ajankohtaista nyt, kun kulttuurinen omiminen, kulttuurien välinen vuorovaikutus ja kulttuurinen revitalisaatio ovat nousseet mediassakin esille, Huhmarniemi sanoi.

Kansainväliset ja kotimaiset puhujat, taidenäyttelyt ja ammattilaisvetoiset työpajat toivat näkyväksi tarpeen monialaiselle yhteistyölle. Toiveissa on, että LIFT muodostuisi vuotuiseksi kohtaamispaikaksi, jossa luovien alojen toimijat voivat yhdessä kehittää kenttää entistä yhtenäisemmäksi.

MARIA PALDANIUS

arktis

Tieteestä yli rajojen

VILLI LUONTO

”Joudumme muistuttamaan, että tämä ei ole Disneyland”, puistonvartija huokaisee. Ympärillä kohoavat korkeat puut ja vielä korkeammat vuoret. Olemme Yosemitein kansallispuistossa Yhdysvaltojen länsirannikolla. Paikassa, jossa kuolee jopa toistakymmentä vierailijaa vuosittain.

Puistonvartijan mukaan osa vierailijoista kuvittelee olevansa huvipuistossa, jossa kaikki on tarkoin kontrolloitua ja turvattua. Niinpä luonnossa on lukuisia varoituksia niin liukkaista kivistä kuin vaarallisista karhuista.

Meitä suomalaisia varoittelu huvittaa. Emme sentään ole noin vieraantuneita luonnosta! Eräs seurueestamme ostaa matkamuistoksi kirjan John Muirista, kansallispuistojen isästä. Kirjassa kerrotaan hänen matkastaan Suomeen 1900-luvun alussa. Hienoin puupelto, mitä olen ikinä nähnyt, kehui John erästä täällä näkemäänsä metsää.

MARJO LAUKKANEN

kirste

TAPIO SEPPÄLÄ

ERÄISTÄ MAAILMAN ALKUPERÄISKANSOJEN KIELISTÄ

Ensi vuonna vietetään YK:n maailman alkuperäiskansojen kielten teemavuotta. Yli 40 prosenttia maailman 7 000 kielestä on häviämisen alla, ja näistä suurin osa on alkuperäiskansojen kieliä. Meillä Suomessa juhlittavia kieliä on kolme: pohjois-, inarin- ja koltansaamen kielet, joista pohjoissaame on luokiteltu uhanalaiseksi ja muut erittäin uhanalaisiksi.

Tiedämme arviot saamen kielten puhujien määrästä, kielellisistä oikeuksista ja kielten uhanalaisuudesta. Mutta tiedämmekö, miten saamen kielet elävät ja mikä niiden tulevaisuus on? Pohjoissaame on hyvin kaunis kieli, toteen, kuten varmasti moni muukin omasta äidinkielestään. Kauneuden lisäksi se on rikas. Onhan tunnettua, että saamen kielessä on sata sanaa lumelle, kymmeniä poron karvaa kuvailevia sanoja tai eri puhetyylejä erottelevia sanoja.

Tarkkailen kielen tilannetta aitiopaikalta omien saamenkielisten lasteni kautta. Iloitsen kun lapseni loruilee saameksi, keksii kielivitsettä tai leikittelee kielellä. Se luo minulle tunteen, että kieli elää ja lapsi hallitsee sen tarpeeksi monivivahteisesti. Liikutun, kun lapseni käyttää saamen kielen diminutiivia tai jopa duaalia oikein. Suren, koska kumpikaan meistä ei tiedä, mikä on pilli tai keiju saameksi. Saamen kieli elää vahvana mutta samalla superheikkona.

Kielipesissä kielenelvytystyö on kantanut hedelmää, ja saamelainen opetus on ottanut suuria harppauksia eteenpäin. Töitä kielen säilymisen eteen tehdään jatkuvasti. Silti saamelainen näkee, tuntee ja kuulee sen, miten hauraita kieleemme ovat valtakielten paineessa. Leikkivät lapsemme vaihtavat kielen salamana saamesta suomeen, jos annamme siihen mahdollisuuden. En tunne kävelyä kuvaavista kymmenistä verbeistä kuin muutaman, lumisanoista puhumattakaan. Koemme arkipäivässä, miten kieleemme kuihtuu, vaikka kuinka yritämme. Kielenelvytystyö etenee valitettavasti liian hitaasti, ja saamen kielet ovat Suomessa aivan liian hiljaisia.

Tehkäämme varsinkin ensi vuonna – maailman alkuperäiskansojen kielten vuonna – töitä sen eteen, etteivät meidän omat alkuperäiskansakielemme hiljenisi.

ANNE KIRSTE AIKIO
Saamelaiskäräjien kieliturvasihteeri

hattara

Yliopiston kummitus rakastaa lentämistä ajoissa ja paikoissa.

Istun kaikessa rauhassa luentosali kym-pin pöydän reunalla ja heiluttelen jalko-jani. Puut ikkunan takana ovat saaneet kuurapeiton. On niin kirkasta, että silmiä häikäisee.

Luennoija laittaa viereeni pöydälle hassun näköisen pötkylän. Se on litteä, ja sen päässä on pit-kulainen reikä. Toisessa päässä on kiinni naru, jossa roikkuu pehmolelu. Pötkylässä on teippi, jossa lukee ”Päivi”.

Kiipeän pötkylän päälle, vedän vatsan sisään ja kokeilen huvikseni, mah-dunko sisään reiästä. Mahdun!

Ulospääsy onkin sitten vaikeampaa. Jumitun kiinni pyllystä, kun yritän peruuttaa takaisin ulkoilmaan. Yhtäkkiä tunnen, miten lennän ilmassa, ja sitten tulee pimeää ja hiljaista. Se reikä, josta kömmin sisälle pötkylään, on kadonnut. Mihin ihmeeseen olen joutunut?

Kuulen vaimeita ääniä jostain kaukaa. Hapuilen ympärilleni, tunnen vain kovia muovisia pintoja. Sitten vaimea ääni sanoo jotain tykistä ja kuvasta ja kankaasta, ja yhtäkkiä tulee hurjan valoisaa. Minä olen valkokankaalla! Olen tähti elokuvassa, otan tanssiaskelia ja laulan ja hihkun.

Mutta ne eivät näe minua. Ensimmäinen esiintymiseni elokuvassa, eikä kukaan huomaa! Luennoija sanoo, että optimaa ei enää tueta, ja osoitte-lee valkokankaalle punaisella valolla. Minä heilutan ja hyppelen, mutta ei se auta.

”Sammutanko tän tykin”, joku kysyy, ja ennen kuin ehdin sanoa kissa, olen taas pimeässä muovisessa laatikossa. ”Muista se tikku”, sanoo toinen ääni. Sitten tulee hiljaista. Olen niin hädissäni, että päätän ottaa pienet tor-kut. Ne yleensä auttavat.

Kun herään, näen pienen valonsäikeen kaukana ja pöngerrän itseni ulos mustasta laatikosta. Ihana ihana valo!

Lupaen itselleni, etten ikinä enää hingu valkokankaalle. Ihan yliarvos-tettua puuhaa. Lennähdän mahdollisimman kauas mustasta laatikosta ja näytän sille kieltä.

PÄLVI RANTALA

arviot

kirja

Lapin maakuntamuseo

PETSAMO 1920–1944 Suomi Jäämeren rannalla

Lapin maakuntamuseon julkaisuja 2018

Mitä meri mukanaan kuljettaa? Paitsi muovia, myös puuta, luuta ja bambua. Ovenripa, mur-sunhammas ja bambunkappale kuuluvat esi-neisiin, joita kenraalimajuri Kurt Martti Walleni-us keräsi rannalta Liinahamarissa 1930-luvulla. Sittemmin nämä enemmän ja vähemmän ek-soottiset palaset ovat löytäneet tiensä Lapin maakuntamuseoon.

Museon julkaisema Petsamo-kirja valottaa lyhyttä mutta kiihkeää ajanjaksoa Suomen his-toriassa. Teoksen kiehtovinta antia ovat juu-ri vanhat esineet, valokuvat ja niihin liittyvät tarinat.

MARJO LAUKKANEN

kirja

Samuli Paulaharju

TUNTURIEN YÖPUOLTA: VANHOJA TARINOITA

Salakirjat 2018

Vanhan Lapinmaan mystisiä tarinoita kerän-neen ja kaunokirjalliseen asuun muokanneen Samuli Paulaharjun retket ulottuivat Ruijaan asti. Vuonna 1934 ensimmäistä kertaa julkais-tu kokoelma kertoo muun muassa maanalai-sista ja noidista.

Sarjakuvakerronnan avulla viisi taiteilijaa – Lauri Pitkänen, Jouko Alapartanen, Petri Hil-tunen, Lea Kaulanen ja Elsa-Maria Kaulanen – luovat uusia näkökulmia tarinoihin. Persoo-nalliset ja vaihtelevat kuvitustyyliä rikastuttavat lukukokemusta. Pohjoista perinnettä voidaan hyödyntää näin myös opinnoissa. Uudet visu-aalisuuteen kasvaneet sukupolvet voivat teok-sen avulla löytää Paulaharjun klassikkotarinat.

SUSANNA PARIKKA

Turvepäiden hiljaisessa opissa

Ajattelu on hiljakseen katoavaa akateemista kansanperinnettä.

PÄÄKIRJOITUS

ANU VALTONEN

Kulttuuritalouden professori, yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Tuhatkunta turvepäistä hahmoa seisoo hiljaa paikallaan viitostien varrella olevalla pellolla. Niiden päät ovat ohu-en kuuran peitossa ensimmäisen yöpakkasen jäljiltä ja tuuli leyhyttelee lempeästi auringossa haalistuneita vaatteita.

Hiljainen kansa, Reijo Kelan Suomussalmella sijaitseva ympäris-tötaideteos, mykistää minut aina uudestaan, vuodesta toiseen. Se menee iholle ja ihon alle. Hiljaisuuden voima on juuri tässä: se syn-nyttää tunteita. Hiljaisuus voi pelottaa, hoitaa, rauhoittaa, virkis-tää, voimaannuttaa, lamaannuttaa – ja uudistaa. Hiljaisuudella on myös omanlainen rytmi, pysähtynyt tai verkkainen. Sananlasku ”hiljaa hyvää tulee, ajatellen aivan kaunis” kiteyttää hyvin tämän yhteyden. Turvepäiset hahmot ovat seisonet paikallaan vuodesta 1994, muuttuen hiljakseen vuosien saatossa.

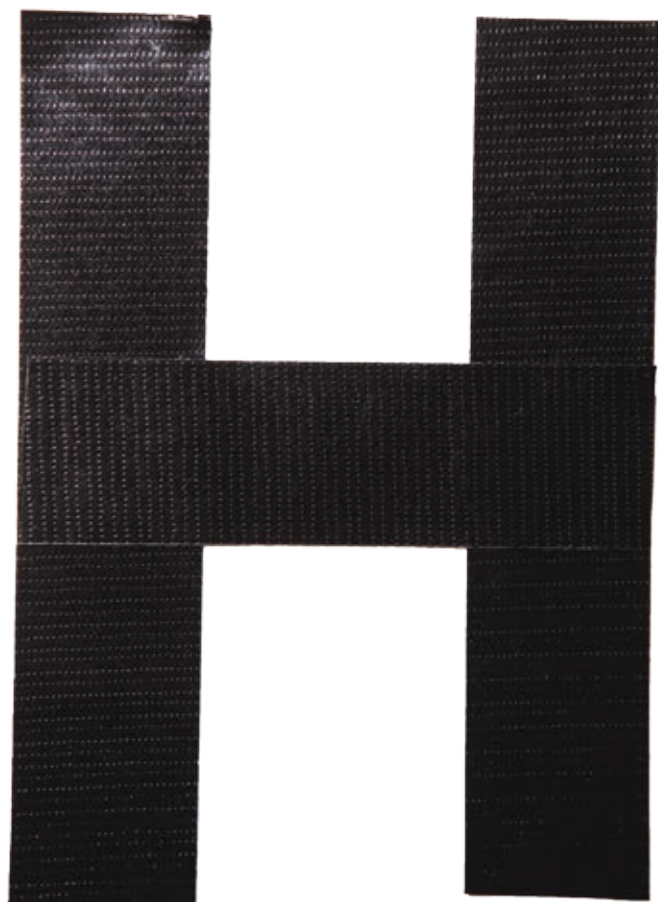
Hetkinen – tähän kuulostaa jo kapinalliselta jatkuva muu-tosta, ketteryyttä ja nopeutta korostavassa ajassamme, jossa aka-teeminen maailmakin yrittää rimpuilla mukana. Hiljaiset hahmot tekevät vastarintaa olemalla paikallaan, ihan hiljaa.

Hiljainen kansa pysäyttää siksikin, että teoksella on sanottavaa. Se puhuu niiden ihmisten puolesta, joilla ei ole yhteiskunnassa ääntä. Sen sanoma on vahva ja tärkeä. Se saa ajattelemaan. Ja se antaa ti-laa ajatella, koska se on hiljaa. Teos on myös kohtelias. Se ei puhu päälle eikä vyörytä sanottavaansa, vaan suo tilaa niille, jotka sen ääneen pysähtyvät.

Hiljainen kansa puhuu kuulijoita kunnioittaen, kun taas arjessa-ni kohtaan liian usein tyhjen sanojen tuottamaa melua, epäreilua kilpailua, ylikävelyä ja pahan puhumista. Akateeminen arki tuntuu myös arvostavan äänekkäimpiä toimijoitaan.

Itse kohtaan usein syyttävän sävyisen kysymyksen: miksi olet niin hiljainen? En koe tarvetta olla äänessä. Hiljaa olemalla opin enem-män, koska silloin jää enemmän tilaa kuuntelulle ja ajattelulle. Vai-kuttaa kylläkin siltä, että ajattelu on hiljakseen katoavaa akatee-mista kansanperinnettä. Se jos mikä vaatii vastarintaa – äänekestä vastarintaa!

Hiljaa toivon, että akateemiset tuotokseni, kirjoitukset tai luennot saisivat yleisössään aikaan jotain samaa kuin nuo tuhat turvepäitä. Että ne pysäyttäisivät ajattelemaan.

Yliopistotyön ytimessä on analyttinen, kriittinen ja avoin keskustelu. Eihän täällä pysyt hiljaa, vaieta tai vaienneta. Eihän?

TEKSTI MARJO LAUKKANEN | KUVAT ANNA MUOTKA

Paradoksi: kuinka puhua siitä, mistä ei puhuta? Ei mitenkään.

Vaikenemisessa on jotakin perin suomalaista. Kulttuurissamme hiljaisuus mielletäänkin pääosin positiiviseksi piirteeksi.

– Hiljaisuus on äänettömyyttä, vähääänisyyttä, vaikenemista, rauhaa ja rauhallisuutta, kuvailee kulttuurihistorian professori Marjo Kaartinen Turun yliopistosta.

Usein liitämme hiljaisuuden luonnossa olemiseen, mielenrauhaan. Kaartisen mukaan myös yliopistoissa on erityinen suhde hiljaisuuteen. Hiljaisuudessa meillä on tilaa lukea, kirjoittaa, ajatella.

– Yliopisto on työyhteisö, jossa hiljaisuudella on it-

seisarvo. Meille sallitaan hiljaisuus, vaikka emme aina ehdi nauttia siitä tarpeeksi.

Yhdessä tekeminen on lisääntynyt, mutta hiljaisuus on säilyttänyt arvonsa. Harva nauttii silti täydestä äänettömyydestä. Ei luontokaan ole hiljainen, päinvastoin.

Hiljaisuus on positiivista, kun siitä tulee hyvä olo, mutta se voi olla myös painostavaa ja ahdistavaa.

– Hiljaisuus on tehokas vallankäytön väline. Vaikeminen on klassinen tapa piilottaa vaikeat asiat, ja usein siinä myös onnistutaan, Kaartinen sanoo.

Joka alalla on hiljaista tietoa: miten pitää, kannattaa ja voi toimia. Pahimmillaan hiljaisuus mahdollistaa vääryyksien tekemisen ja jatkamisen. Kaartinen mainitsee esimerkkinä seksuaalisen häirinnän, jota on piiloteltu

pitkään eri yhteiskunnissa ja kulttuureissa. Kun aiheesta on vihdoinkin alettu puhua, ilmiön laajuus on paljastunut hämmästyttävällä voimalla.

Hys Tampere!

Paradoksi tämäkin: kun haluaa puhua vaikenemisesta, täytyy puhua niille, jotka uskaltavat olla äänessä. Yksinäinen on yliopistotutkija Sinikka Torkkola Tampereen yliopiston viestintätieteiden tiedekunnasta. Torkkola on myös julkisen alan koulutettujen päluottamusmies, eikä vaikeneminen ole hänelle vaihtoehto.

– Tehtäväni on nostaa keskusteluun epäkohtia, Torkkola tiivistää.

Edunvalvonnassa vaikeneminen on lakisääteinen velvollisuus ja oikeus. Suurin osa luottamusmiehelle tulevista asioista hoidetaan asianosaisten kesken, sillä monet ristiriidat ratkaistaan niin parhaiten.

Joskus julkinen keskustelu tai mielenilmaus on kuitenkin paras tai ainoa keino vaikuttaa. Tampereella tämä on huomattu Tampere3-prosessissa, jossa muodostetaan uutta yhteistä korkeakoulua Tampereen yliopistosta, Tampereen teknillisestä yliopistosta ja Tampereen ammattikorkeakoulusta.

– Säätiöyliopiston mallia on alun perin tehty yliopiston ulkopuolella, ja siitä on vain kerrottu meille. Siirtymäkauden hallitus on vaiennut suhteessa yliopistoon. Asioita on haluttu valmistella salassa, mutta yliopistoyhteisömme on ollut taitava ja aktiivinen reagoimaan.

Esimerkiksi johtosääntöluonnos laitettiin intraan helmikuuisena lauuantaina ja kommentointiaikaa annettiin alle viikko. Yliopisto järjestäytyi nopeasti, kokoontui runsasväkisesti tiistaina ja torstaina tuhat yliopistolaista teki näyttävän ulosmarssin.

– Yliopiston oletetaan olevan demokraattinen, mutta olemme silti aika hierarkkisia. Millaisia raunioita Tampere3:n huono johtaminen on jättänyt jälkeensä?

Torkkola kertoo ymmärtävänsä, että Tampere3 vastaa yliopistojen koventuneeseen kilpailuun. Sen sijaan henkilökunnan ja opiskelijoiden yli käveleminen herättää vain huolta: Viedäänkö yliopisto meiltä? Miten käy

tutkimuksen ja opetuksen vapauden? On vaikea ymmärtää, mitä ohittamisella kuvitellaan saavutettavan.

Mitä kuuluu Rovaniemi?

Tampereella isosta, koko yliopistoa koskevasta asiasta tiedotettiin intrassa. Myös Lapin yliopistossa tietoa jaetaan intrassa – ja paljon jää jakamatta. Tätä mieltä on sosiologian yliopisto-opettaja Heikki Huilaja, joka seuraa yliopiston intraa monta kertaa päivässä.

– Meillä ei välttämättä olla aktiivisesti hiljaa, mutta on unohdettu, miten tärkeää on kertoa yhteisistä asioista, Huilaja sanoo.

Ajan tasalla pysyminen edellyttää yksittäiseltä työntekijältä aktiivista tiedonetsintää ja kysymällä kysymistä, eikä tietoa välttämättä saa siltikään. Minkä takia?

– Väitän, että syy on uudessa yliopistolaissa. Sen mukanaan tuoma keskeisin muutos on se, miten asiat kulkevat yliopiston sisällä.

Uusi yliopistolaki tuli voimaan vuonna 2010 muuttamalla yliopistojen hallintoa ja ohjausta. Huilaja oli tuolloin yliopiston hallituksen jäsen ja seurasi muutosta läheltä. Yliopistojen johtajavetoisuus ja ulkoapäin ohjattavuus lisääntyivät.

– Ennen keskustelimme paljon yliopiston sisällä, mutta nyt johto on pakotettu keskustelemaan ulospäin. Yhteydet yliopiston sisällä hiipuivat, ja luontaiset tiedonjakokanavat muuttuivat. Emme enää ymmärrä toisiamme. Vika on meissä toimijoina mutta yhtä lailla uudessa yliopistojärjestelmässä.

Huilajaa turhauttaa, että järjestelmään kohdistettu kritiikki tulkitaan – ja ohitetaan – muutosvastarintana.

– On oikeutettua sanoa, että uusi järjestelmä ei toimi. Kyse ei ole muutosvastarinnasta vaan siitä, että osaamme arvioida asioita. Muutosväkivalta olisi tässä parempi termi. Peli on menetetty siinä vaiheessa, kun ihmiset eivät jaksa enää vaikuttaa niihin asioihin, joita pitävät tärkeinä. Osittain näin on jo tapahtunut.

Järjestelmä on Huilajan mielestä johtanut siihen, että yliopisto joutuu ”pelaamaan strategiapelejä ja ostamaan ammattikorkeakouluja”, halusi tai ei. Pari vuotta sitten

GALLUP: Mistä yliopistolla ei puhuta tai mistä puhuminen on vaikeaa?

”Yliopistolla työskentelevänä uskoisi, toivoisi ja luulisi kaiken olevan avointa ja läpinäkyvää, tasa-arvoista, tasapuolista, oikeudenmukaista. Mitä enemmän työvuosia kertyy, sitä tarkemmin epäkohtia näkee ja sitä useammin niiltä ummistaa silmänsä. Ajoittain herää horroksesta taistelemaan omatuntonsa puolesta, kunnes taas lopulta turhautuneena urautuu vanhoihin rutiineihin ja toivoo edes oman pesän pelastumista. Onhan sitä ainakin itsellä työ, josta pitää – ja josta pitäisi olla kiitollinen.”

”Välillä tuntuu, että tutkimuksen sisältöjä ympäröi hiljaisuus. Kun henkilökuntaa kutsutaan koolle puhumaan tutkimuksesta, se tarkoittaa usein vain tutkimusrahoituksesta puhumista, ei sisältöjen käsittelyä. Jopa silloinkin, kun koitetaan puhua profiloineista tai painopistealueista, puhutaan hyvin abstraktilla tasolla – jotenkin etäällä siitä, mitä yliopistossa todella tutkitaan.”

”Yliopistolla ei puhuta vallasta, siitä keillä oikeasti on epävirallista valtaa ja vaikutusvaltaa. Viralliset päätökset ovat ihan eri asia. Yliopistolla törmää usein kuuntelemattomuuden muuriin yläkerrassa. Meidän alamaisten faktaperusteluja ei oteta todesta eikä meitä kuunnella. Näin meidät vaiennetaan. Yhteisö on niin pieni, että on vaikea olla eri mieltä yläkerran kanssa – siitä saa vain hankalan maineen – vaikka yliopiston pitäisi suosia kriittistä ajattelua ja täällä jos jossain pitäisi olla kypsyttää erilaisten näkökantojen käsittelyyn.”

Lapin yliopisto sopi ostavansa osake-enemmistön Lapin ammattikorkeakoulusta. Suuri osa henkilökunnasta luki ostosuunnitelmista Lapin Kansasta, mikä hämmensi ja nostatti vastustusta.

Kuten Tampere3:sta myös L2:sta perusteltiin pyrkimyksellä turvata alueen korkeakoulujen tulevaisuus. Huilaja suhtautuu osoon kriittisesti.

– Käytämme aikaa ja energiaa siihen, että yliopisto saadaan näyttämään tietynlaiselta. Strategiatyöstä tuleekin yliopistojen päätyö. Tulee tunne, että näyttelemme yliopistoa sen sijaan, että olisimme yliopisto.

Viime aikoina Huilaja kertoo kaivanneensa yliopistoon enemmän byrokratiaa: hallinnollisia rakenteita, joiden toimintaan voi luottaa. Kun asioista ei saa tietää virallisia kanavia pitkin, tieto leviää epävirallisesti.

– Se työllistää myös yliopiston johtoa. Luulemme puolin ja toisin tietävämme enemmän kuin tiedämme.

Huilaja ei aio vaieta jatkossakaan. Hän sanoo, ettei koskaan ole miettinyt, uskaltaako ottaa kantaa vai ei. Kyse on yhteisistä asioista, ei henkilökohtaisuuksista. Kukaan meistä ei tiedä kaikkea, siksi tarvitaan keskustelua.

– Koen, että opettaja-tutkijana velvollisuuteeni on olla kriittinen. Minusta yliopistoissa ei voida tehdä huonoja päätöksiä vain siksi, että olisimme olemassa. Yliopiston tehtävänä on harjoittaa vapaata tutkimusta. Se on olemassaolomme perusta, Huilaja painottaa.

Kuka sahaisi omaa oksaa?

Kun yliopistoihin tuodaan yritysmaailman oppeja, brändäys ja maineenhallinta korostuvat tavalla, joka saattaa olla yliopistoille jopa haitallista. Miten voimme olla ulospäin kriittisen ajattelun kehto, jos emme ole sitä suhteessa itseemme?

Sinikka Torkkola kertoo, että Tampere3-prosessissa henkilökuntaa on yritetty ohjeistaa siitä, miten yliopistosta pitäisi julkisuudessa puhua. Yhteiskuntatieteilijöiden keskuudessa ”konsulttimössö” on herättänyt lähinnä huvittuneisuutta.

– Kriitikki kuuluu tieteeseen, ja yliopiston kuuluu sie-

tää kritiikkiä. Miksi emme suhtautuisi yliopistoon samalla tavalla kriittisesti kuin yhteiskuntaankin, pyrki-

en parantamaan sitä? Torkkolan mukaan epäkohtiin puuttuminen on helppompaa, kun edustaa toisia tai ajaa yhteisiä asioita. Mitä omakohtaisemmasta asiasta on kyse, sitä vaikeampaa puhuminen usein on.

– Ymmärrän hyvin, että yksittäiset ihmiset vaikenivat. On itsesuojeluvaistoa olla nostamatta meteliä asioista, joista saattaa saada huonon maineen ja jopa koko ura saattaa tyssätä.

Akateemisesta kilpailusta ja vallankäytöstä kyllä puhutaan, mutta vallan hämäriin puoliin on vaikea puuttua. Suomi on pieni maa, ja leimautumisen pelko on tehokas hiljentäjä.

– Samat henkilöt ovat päättämässä apurahoista, rahoituksista ja työpaikoista. On parempi, ettei heidän kanssaan mene sukset ristiin.

Millaisista asioista Torkkolan mielestä on sitten erityisen vaikea puhua? Kiusaamisesta, häirinnästä, ulos-sulkemisesta, kampittamisesta ja suosimisesta. Kipeät ja häpeälliseksi koetut tilanteet tuodaan julki usein liian myöhään – jos lainkaan. Kertoja voi pelätä leimautuvansa valehtelijaksi tai kantelijaksi.

– Kaikkialla ihmiselämässä on epäileluutta ja suostamista, miksi se olisi vierasta akateemisessa maailmassa. Periaatteessa ketään ei saisi suosia, mutta kyllähän sitä tapahtuu. Kaikkien valintaprosessien pitäisi olla hirveän läpinäkyviä.

Akateemiset tabut ja ilo

Kaikki haastateltavat toivovat yliopiston päätöksentekoon läpinäkyvyyttä. Mitä paremmin asiat avataan ja perustellaan, sitä vähemmän tilaa jää huhuille ja jossittelulle. Avoimuus auttaisi myös käsittelemään niitä vaikeita tilanteita, joita tutkijan työhön väkisininkin kuuluu.

– Vaikenemme liian usein epäonnistumisista. Niistä kerrotaan korkeintaan lähipiirille. Epäonnistumisten normaaliksi tekeminen olisi tärkeää, Marjo Kaartinen sanoo.

”Saamelaistutkimuksesta tulee toisinaan puhua ’kuiskaten’. Tutkimusta ei ole vaiennettu, mutta pelko helposti nousevasta ’melusta’ saa jatkuvasti harkitsemaan vaikenemisen ja julistamisen välillä. Kyse ei ole ainoastaan omasta äänestä vaan usein myös työtovereiden, yhteistyökumppaneiden ja tutkimukseen osallistuneiden äänen kantamisesta.”

”Olen vaiennut ja kohdannut vaientamista – toivottavasti en vaientanut – (etu)oikeuksiin, tutkimusetiikkaan, häirintään ja kiusaamiseen liittyvissä asioissa. Uutta on tapa, jolla vaientaminen tehdään: puhe rahasta. Se syylistää, hiljentää, muuttaa toiminnan moraalia. Opetus- ja tutkimussisällöt kapeutuvat; performointi laadulla, etiikalla ja ’kuulemisella’ lisääntyy; demokraattinen tai edes asiantuntijapohjainen päätöksenteko loppuu. Tieto syntyy kuitenkin vain avoimessa, ristiriitoja sietävässä vuorovaikutuksessa.”

”Yliopistolla on vaiettu lähes täysin seksuaalista häirintää ja väkivaltaa käsittelevästä keskustelusta, joka ravistelee kulttuurialaa ja yhteiskunnan valtarakenteita. En tarkoita, että kenenkään pitäisi tuoda julki omia henkilökohtaisia kokemuksia, mutta jonkinlaista keskustelusta, seminaareja tai teemapäiviä olisi hyvä järjestää asian tiimoilta niin kiusallista, ikävää ja häiritsevää kuin näistä asioista puhuminen onkin.”

Yhtä onnistumista kohden voi olla lukuisia epäonnistumisia, oli kyseessä sitten julkaiseminen, rahoitus tai työnhaku. Epäonnistumiset herättävät kateutta: miksi minä jäin ilman. Toisaalta myös onnistuja voi tuntea syyllisyyttä, kun toiset eivät saa samaa kuin hän.

– Omassa työyhteisössäni olemme yrittäneet purkaa kateuteen liittyvää hiljaisuutta. Kateuden tunnetta on hirveän noloa myöntää, sillä ajattelemme, että meidän pitäisi pystyä nousemaan sen yläpuolelle.

Vaikenemista ja vaientamista ei tapahdu pelkästään yliopiston sisällä. Kaartinen on huolissaan painostuksesta ja uhkailusta, jota erityisesti poliittinen äärioikeisto kohdistaa tutkimukseen ja tutkijoihin.

– Painostus vaikuttaa jo siihen, millaisia aiheita nuo-

ret tutkijat valitsevat. Valtiovallan pitäisi puuttua ongelmaan napakasti.

Tutkimuksen toivottavuutta ohjaillaan myös hienovaraisemmin.

– Radikaali, innovatiivinen tutkimus jää helposti ilman rahoitusta. Saamme hiljaisia vihjeitä siitä, mitä kannattaa tutkia.

Yliopistotyön hiljaisuuksiin on onneksi kietoutumassa myös uudenlaisia myönteisiä säikeitä. Yliopistoissa ovat yleistyneet erilaiset kirjoitustreffit ja -retriitit, joissa tutkijat kokoontuvat yhteen kirjoittamaan.

– Olemme löytämässä yhteisen hiljaisuuden voiman, Kaartinen uskoo.

TAPAUK SOCIOPOLIS

Sosiaalityön oppiaine on monella tapaa yliopistomme huippua: Se on saanut kolmesti valtakunnallisen laatupalkinnon ja verkostoitunut vahvasti niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Koulutus perustuu vahvaan tutkimusnäyttöön sosiaalityön ilmiöistä ja niiden vaatimasta asiantuntijuudesta. Noin puolet yhteiskuntatieteiden tiedekunnan maisteritutkinnoista tulee juuri sosiaalityön puolelta, ja ulkopuolista rahoitusta on riittänyt.

– Tuotamme tasaisen varmaa tulosta, kuvailee Merja Laitinen, sosiaalityön professori ja yhteiskuntatieteiden tiedekunnan dekaani.

Sosiaalialan osaamista on paitsi Lapin yliopistossa Rovaniemellä myös Lapin ammattikorkeassa Kemi-Torniossa. Niinpä ala on yksi niistä, joissa on luontevaa tehdä yhteistyötä Lapin korkeakoulukonsernin puitteissa.

Yliopiston puolella koulutetaan sosiaalityöntekijöitä ja ammattikorkeassa sosionomeja. Molemmat ammattinimikkeet ovat säädeltyjä. Työelämässä sosiaalityöntekijät ja sosionomit työskentelevät usein työparina, mutta työnkuvat ja keskeiset osaamisalueet ovat erilaiset. Laitisen mukaan opintojen aikana on tärkeä saada ymmärrys näistä työtehtävistä, rooleista ja vuorovaikutuksesta.

Toistaiseksi yliopiston ja ammattikorkeakoulun laajin yhteinen opintokokonaisuus on ollut lastensuojelutyöstä, 25 opintopistettä. Kokonaisuus on Laitisen mukaan esimerkki sujuvasta yhteistyöstä, joka on suunniteltu omaehtoisesti molempien koulutusohjelmien tarpeisiin.

– Yhteiset teemat löytyivät helposti ja suoritustuo-

dot eriytyivät korkeakouluittain.

Lapin korkeakoulukonsernin johdon mielestä yhteisiä opintoja pitäisi kuitenkin olla paljon enemmän. Viime vuonna tätä tarkoitusta varten perustettiin Sociopolis-projekti. Toukokuussa konsernin johtoryhmä antoi projektille tehtäväksi yhteisen tutkintorakenteen suunnittelun siten, että jatkossa tutkinnoissa olisi 120 opintopistettä yhteisiä opintoja. Henkilökunta yllättyi ja järkyttyi.

– Projektissa tuotettua tietoa ei käytetty suunnittelun eikä päätöksenteon pohjana, Laitinen sanoo.

Laitinen ei ymmärrä, miten yhteisten opintojen laajuudesta on voitu päättää sosiaalialan ulkopuolella ilman ymmärrystä opintojen sisällöistä ja tavoitteista.

– Olemme kohdanneet tietoista hiljaisuutta, ja puheemme kaiku kuuroille korville. Kokouksissa puhutaan yhtä ja tehdään toista. Sitten tilannetta pahoitellaan – ja sama toistuu.

Lapin yliopiston hallituksen lokakuuisessa pöytäkirjassa todetaan, että tutkintorakenteen valmistelu on edennyt takkuisesti yliopiston sisällä. Samalla hallitus kehotti jatkamaan kehittämistä sovitun aikataulun mukaan. Laitinen toivoo, että jatkossa valta ja vastuu jaettaisiin symmetrisemmin.

– Päätöksenteon tulee olla avointa, neuvottelevaa ja asiantuntijatiedolle pohjautuvaa, jolloin opetus- ja tutkimushenkilöstö voisi löytää paikkansa kehittämistyössä ja ottaa vastuuta siitä tekemisestä, jota heiltä odotetaan. ●

HILJAISUUS

PUHUU

MEISSÄ

TEKSTI MARIA PALDANIUS
KUVAT ANNA MUOTKA

Nuorempana hiljaisuus tuntui joskus ahdistavalta. Ehkä ajattelin, että jos on hiljaista, jään jostain tärkeästä paitsi. Iän myötä suhtautuminen on kuitenkin muuttunut. Lapsiperhearjessa, neljä- ja seitsemänvuotiaiden lasten kanssa touhutesa hiljaisuus on harvinaista luksusta. Toisaalta silloin harvoin kun olen yksin kotona, tuntuu hiljaisuus usein vain oudolta.

Työskentelen kirjastossa, joka ei nykypäivänä ole enää mikään hiljaisuuden tyyssija, vaikka moni voisi niin luulla. Hiljaisuuden vaatimus ei koske kaikkia kirjaston tiloja, kuten joskus aiemmin. Itse en töissä oikeastaan edes kaipaa hiljaisuutta. Minulle toimiva työympäristö voi olla myös sellainen, jossa kuuluu ihmisten ääniä ja jossa työ saa välillä keskeytyä.

En juuri häiriinny melusta tai äänistä. Päivittäinen hiljainen hetki on minulle kuitenkin tärkeä, sillä se auttaa järjestelemään päänsisäisiä asioita. Koiran ulkoiluttaminen on päiväni hiljaisin hetki. Myös autossa olen usein

hiljaisuudessa, enkä kuuntele edes musiikkia.

Metsässä koen aidointa hiljaisuutta ja rauhaa. Vaikka sielläkin on ääniä, on niistä jokaisella joku merkitys. Taustamelu ja häly puuttuvat. Hiljaisuuden ei tarvitse olla täydellistä muulloin kuin nukkumaan mennessä.

On vaikea uskoa, että joku pärjäisi ilman hiljaisuutta. Tuntuu, että sellainen elämä olisi hyvin kuluttavaa. Minulle hiljaisuus merkitsee ennen kaikkea rauhoittumista omien ajatusten äärelle. Uskon, että jokainen tarvitsee sellaista aikaa.

Toni Raja-Hanhela

Palvelupäällikkö, tietojärjestelmät,
Lapin korkeakoulukirjasto

Hiljaisimmat kokemukseni liittyvät metsiin ja mereen. Olen kasvanut meren äärellä. On rauhoittavaa katsoa kaukana siintävää horisonttia, joka antaa katseelle tilaa. Kun elämässä on stressaava vaihe, metsässä käveleminen ja oleminen auttaa. Päänsisäinen kohina ja sydämensyke hiljenevät ja tulee rauhallinen olo. Pidän metsien hienovaraisesta äänimaisemasta.

Kuvataiteen parissa työskentelevänä ajattelen, että hiljaisuus voi olla myös visuaalista. Kuvassa voi tapahtua paljon, mutta se voi olla täynnä visuaalista hiljaisuutta. Työhuoneeni ikkuna yliopistolla avautuu lamelle ja metsään. Katsoessani ulos näen mäntyjen latvojen hiljaisen liikkeen ja veden väreilyn. Se on kuin hiljainen, liikkeessä oleva maisema.

Hiljaisuus on myös sitä, ettei tarvitse koko ajan olla valppaana ja odottaa, mitä seuraavaksi tapahtuu. Yliopistokontekstissa se on välillä vaikeaa. Mahdollisuudet joutilaisuuteen ja hiljaiseen olemiseen ovat usein vähäiset. Silloin kun kaikkea

on liikaa, pitäisi osata pysäyttää systeemi ja olla tekevä mitään.

Joskus ympärillä voi olla paljon hälyä, mutta ihmisen sisällä on hiljaista. Sama ympäristö voi olla hiljaisin tai meluisin riippuen omasta olotilasta. Silloin kun teen kirjoitustyötä ja olen sanojen kanssa tekemisissä, käyn jatkuvaa sisäistä dialogia. Se tuottaa päänsisäistä kohinaa.

Kiireen keskellä ei aina ole mahdollista lähteä luontoon rauhoittumaan. Silloin istun alas, suljen silmäni ja hengittelen syvään. Oma taiteellinen työni vie minut nopeasti sanattomaan, hiljaiseen tilaan.

Jaana Erkkilä-Hill

Varadekaani ja professori, kuvataide, taiteiden tiedekunta

Tehtäväni musiikinopettajana on paitsi kuulla myös kuunnella musiikillisia ääniä ja kuuntelemisen avulla ohjata musiikkitapahtumia. Niin ollen olen äänen kanssa aktiivisesti tekemisissä. Tarvitsen kuitenkin myös hiljaisuutta. F-talon työhuoneeni on äänieristetty. Siellä saan olla omissa oloissani ja ladata akkujani. Pohjimmiltani olen sosiaalinen ihminen mutta viihdyn hyvin myös itsekseni.

En ole koskaan innostunut isoista tapahtumista, joissa on paljon ihmisiä. Sellaisten kokemusten jälkeen kaipaen erityisen paljon hiljaisuutta. Sitä löytyy esimerkiksi mökiltä ja kotoa. Kun menen kotiin, suljen välittömästi radion, jos se on päällä. Keväällä mökille meneminen on puolestaan aika absurdi kokemus. Luonto on usein lähes äänetön, linnut eivät laula ja sää on tuuleton. Siitä hiljaisuudesta tulee epätodellinen olo. Ehkä se on yksi syy siihen, miksi viihdyn mökillä.

Näkisin, että hiljaisuus voidaan ymmärtää ulkoisena ja sisäisenä hiljaisuutena. Kun ihmisellä on rauha itsensä kanssa, myös hänen sisällään on hiljaista. Someaikana se tuntuisi olevan yhä harvinaisempaa. Aina on oltava joku toiminta päällä, vaikka tärkeintä olisi osata välillä vain olla. Hiljaisuus kuuluu olennaisena osana sekä musiikkiin että ihmisyyteen.

Ääni ei ole hiljaisuuden vastakohta. Säveltäjät ymmärsivät jo vuosisatoja sitten, että hiljaisuus on oleellinen osa musiikkia. Hiljaisuuden lisääntyessä myös jännite kasvaa, ja siitä syntyy odottava ja jännittänyt tunnelma. Sanotaankin, että tauko on vaikeinta musiikkia.

Jukka Enbuska

Yliopistonlehtori, musiikin didaktiikka, kasvatustieteiden tiedekunta

Vapaus olla hiljaa

TEKSTI SOILE VEIJOLA | KUVITUS JUTTA MYKRÄ

Kirjoitettiin kirja hiljaisuudesta. Aiheesta, josta ei oikeastaan voi puhua ihmisten kielillä tai ainakaan aina tietää, mitä keskustelukumppani mahtaa sanalla tarkoittaa. Vielä enemmän arvailuksi menee, kun liittää hiljaisuuteen matkailun. Eikö se merkitse tyhjää hotelleja ja ravintoloita, eikö matkailusta saa tuloja ainoastaan myymällä majoitusta, ruokaa ja alkoholia, ja eihän hiljaisuudessa ole mitään, olen kuullut tuumittavan.

Pohdittumilla kysymyksillä voisi saada mielenkiintoisempia vastauksia.

Moni liittää hiljaisuusmatkailun retiriitteihin, joissa ollaan pitkiä aikoja puhumatta. Meditoidaan, kävellään luonnossa, tehdään ehkä yhdessä ruokaa tai kommunikoidaan hevosen kanssa ja vähintäänkin luovutaan kännöistä ja tietokoneista. Leireillään kiireisen ja suorituspaineisen maailman reunalla.

Kuunnellaan mitä oma sydän sanoo ja vain ollaan. Vain-olemisessa on niukkuutta länsimaisen kulttuurin olennon elämässä.

Ajattelimme kirjaa tehdessämme osapuillemme niin, että hiljaisuudesta voi ja kannattaa puhua, muttei pel-

kästään tuote- tai terapiakielellä tai haaveillen retiriittisitten-joskus. Hiljaisuudesta on mahdollista puhua myös sivusuunnasta – lähestyä sitä pikkuhiljaa tuulen ja aallonkorkeuden mukaisesti.

Matkasanakirja tuntui sopivimmalta tavalta keräillä hiljaisuus osaksi matkailun kasvuun kytkeytyvää keskustelua sen oikeutuksesta myös tulevaisuudessa. Olimmehan jo sanakirjaa ennen saaneet tilaisuuden – kiitos Teakesin ja EAKR:n myöntämän ulkopuolisen rahoituksen – pohtia matkailun suhdetta hyvinvointiin tutkijoiden, taiteilijoiden ja yrittäjien kesken.

Olimme kokeilleet – tekisi mieli sanoa kehränneet kuin rukilla ja värttinällä karheaa lankaa – erilaisia työtapoja, joilla hiljaisuuden mahdollisuuksia voisi sovittaa luovasti ja vastuullisesti matkailupalveluihin. Testailleet hiljaisuuden tutkimisen perinteisiä ja uusia ”praktiikkoja”.

Millaisena matkasanakirjamme hiljaisuus sitten näyttäytyi, kun lähestyimme sitä noin sadan sanan avulla monenmoisista sivusuunnista, suomalaisen hiljaisuuden erityisyyksinä ja yhteisyyksinä?

Ainakin se on hidasta. Hidas matka ei ole kertakulu-

tushyödyke, kuten nopea matka. Nopeat matkat väsyttävät osallistujansa ja ympärillä olijat. Ne uuvuttavat myös paikat ja planeetan, joiden ahneena jäsenenä ihmislaji tuhoaa ilmakehää ja kumppanilajejaan. Hitaalla matkalla ei ole kiire valloittaa, välineellistää, nopeuttaa eikä tehostaa yhtään mitään. Se on vastaliike ja vastate, vasta-asento.

Vastarinta asenteelle, joka kirittää hyötymään itsekkäästi maapallon antimista vielä ennen kuin merenpinta on noussut liikaa. Ennen kuin muut turistit ehtivät ensin.

Hidas matkanteko hiljaisuuden seurana voi olla myös kylässä käymistä, huomaavaista jälkensä siivoavaa leiriytymistä, talon ja tilusten kunnioittavaa lainaamista, silti maksua vastaan. Mikä oikeus meillä olisi odottaa ilmaista vieraanvaraisuutta – kuin viattomaksi itsensä kokeva, vauraan länsimaan reppureissaaja maailmalla nauttimassa köyhien maiden aitoudesta?

Hiljaisuutta ei voi tietenkään ostaa, sillä se on muutenkin kuin muiden ihmisten poissaolo maisemaikkunoista aukeavien näkymien tieltä. Sen saattaa pystyä lahjoittamaan itselleen ja toisille.

Kokemus hiljaisuudesta on nimittäin jokaiselle yksityinen ja oma. Silti se rakentuu kaikille ihmisille yhteisin tavoin: esimerkiksi uskonnoissa, meditaatioissa, luonnossa sekä tieteen ja taiteen harjoittamisessa syntyvinä versioina ja tulkintoina.

Hahmottelen tähän erään tulkinnan. Se perustuu oleminen ja tekemisen tapoihin, joita filosofit ja semiootikot ovat tutkineet.

Hiljaisuus on kokemus. Se on kokemus vuorokausi-rytmien, vuodenajan ja ihmisen kohtaamisesta kellotta, kiireettä ja keskeytyksittä. Kielloitta ja käskyittä. Niin että lupa (kiellon vastakohta) ja vapautus (käskyn vastakohta) ovat voimassa yhtä aikaa: saat nukahtaa, kävellä, katsoa merelle, keinua, meloa, kalastaa, hiihtää, lukea, kirjoittaa, viipyä saunassa tai tehdä ihan mitä vain sisältäsi kumpuavaa – joka on irti muusta maailmanmenosta – mutta sinun ei ole pakko.

Luvan ja vapautuksen yhtäaikaisen voimassaolon voi kokea yksin tai yhdessä muiden ihmisten kanssa. Hiljaisuus on myös jaettavissa. Kunhan kenenkään ei täydy vilkaista välillä puhelintaan eikä kysyä wifin salasanaa. Kuinkahan kauan arktiset alueet pystyvät vielä tarjoamaan tällaisia kokemuksia vierailleen ja asukkaalleen? Kuinka kauan he enää edes kaipaavat niitä? Onko hiljaisuudessa *yhtään mitään*? •

Kirjoittaja on matkailun kulttuurintutkimuksen professori.

Soile Veijola ja Janne Säynäjäkangas toim. (2018) *Matkasanakirja hiljaisuuteen*. ntamo, Helsinki.

Georg Henrik von Wright (1977) Deontinen logiikka. Teoksessa Tauno Nyberg (toim.) *Ajatus ja analyysi*. WSOY, Helsinki.

Humiseva yliopisto

Paikka: Lapin yliopisto
Aika: Maanantai-iltapäivä
Tavoite: Hiljaisuuden löytäminen

TEKSTI MARJO LAUKKANEN | KUVAT ANNA MUOTKA

Kirjaston lukusali

On niin hiljaista, että yskäisy kantautuu korviin salin toiselta puolelta. Täällä yrittää liikkua mahdollisimman ääneti, laskea tavarat varovasti käsi-tään. Lentokoneen kaukainen jylinä täyttää hetkeksi hillityn äänimaiseman. Jotakin kolah-taa pöytää vasten, joku kuis-kaa, lisää yskähdyksiä.

Tenttiakvaario

Aulasta raikuu nauru. Tenttiakvaarion ulkopuolella hihkutaan, jutellaan, kävellään. Likaiset astiat hyppivät kärryssä: laattalat-tian jokainen sauma saa ne kalahtamaan toisiaan vasten. Huo-neen sisällä erottaa näppäimistön poukkoilevan naputuksen, jota tahdittaa ulkopuolelta kantautuva häly.

Lepuhuone, A-siipi

Väliovi lonksahtaa kiinni. Askeleet lähenevät ja loittonevat käytävää pitkin, avaimet kilisevät. Varjo liu-kuu ääneti ikkunan ohi. Kun tausta-äänit hiljenevät, kuuluu vain ilmas-toinnin tasainen humina. Käytäväl-lä kävelee taas joku, housunlahkeet kahisevat toisiaan vasten.

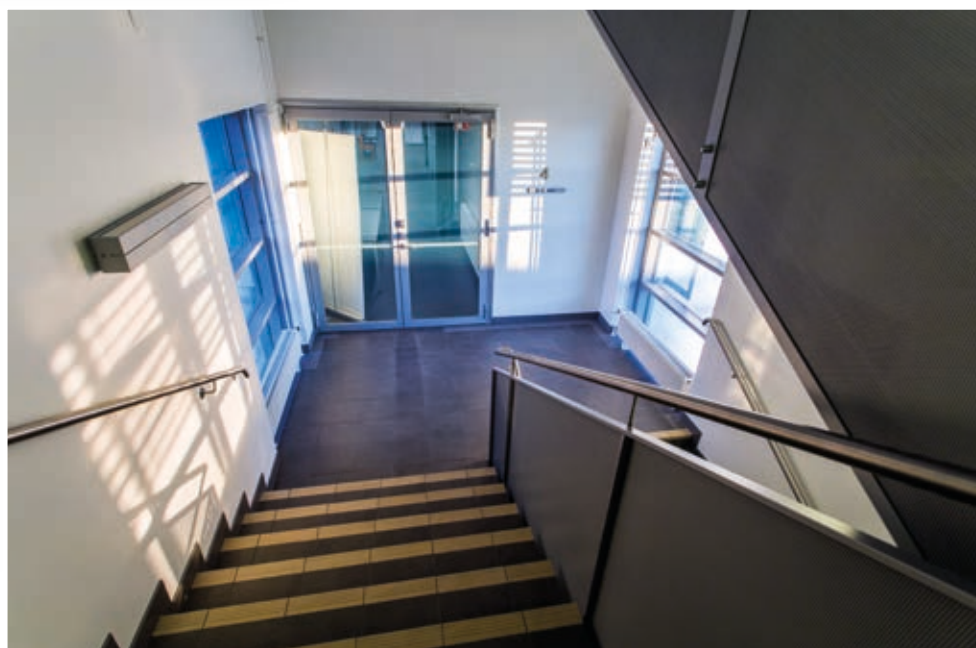

Hiljainen huone

Hiljaiseen huoneeseen kuljetaan ulkokautta vahtimestareilta saadulla avaimella. Raapaisemme tulitikun, sytytämme kynttilät. Pihalta kuuluu talitintin luritus. Ilmastointi puhisee, suorastaan huutaa. ”Olemmeko menettäneet hiljaisuuden ilmanvaihdolle?”, kuvaaja kysyy.

Porraskäytävä, F-siipi

Nyt on lähes äänetöntä. Ilmastointikin humisee yllättävän vaimeasti. Hetkittäin hiljaisuuden rikkoo oven aukaisu, askeleet, käden liuku kaidetta pitkin. Sitten taas hiljaisuus humisee. Jossakin tuoli kirskahuttaa pitkin lattiaa. Kaksi ihmistä astuu portaisiin rupertellen, alhaalla ulko-ovi räjähtää kiinni. Yliopisto ei ole koskaan täysin äänetön. ●

kolumni

JOONAS MARTIKAINEN

Toiminnanjohtaja,
Taiteilijayhdistys Hiljaisuus ry

” Viimeistään nyt hiljaisuus on saanut uuden merkityksen.

ANNA MUOTKA

HYLÄTYILLÄ KADUILLA

Kuuntele, kun kuu möllöttää! Näin muistan isäni sanoneen kuulaina syysiltoina asuessamme vanhassa kansakoulussa Kontiolahdella. Koulun sijainti oli niin syrjäinen, että vieraisi saapui vuoroin niin susia kuin rosvoja. Sittenmin kuun möllöttelyä tuli kuunneltua Savonlinnassa, joka on monille tuttu eritoten Oopperajuhlissa mutta viime aikoina myös Opettajankoulutuslaitoksen alasajosta. Jos kaupungin kadut olivat ennestäänkin tyhjiä, niin viimeistään nyt hiljaisuus on saanut uuden merkityksen.

Käyn Savonlinnassa enää muutamia kertoja vuodessa tavatakseni vanhempiani, joten siltä osin olen ulkoistanut ajatukseni tuolta Etelä-Savon Monacosta. Tarkkailen entisen kotikaupunkini tilaa 12 vuoden Rovaniemen kokemuksellani ja pohdin, voisiko täältä pohjoisen näköalapaikalta antaa joitakin ajatuksia Savonlinnan tulevaisuuden näkymien parantamiseksi.

Olen viimeisen vuoden aikana vierailut erilaisissa pohjoisissa paikoissa, joissa matkailua halutaan kehittää alueellisten ominaispiirteiden kautta. Yukonissa kuuntelin, kuinka palavasti paikalliset matkailutoimijat haluavat saada kiinalaiset matkailijat televisiosarjoistakin tuttuun erämaahan. Grönlannissa meitä harvoja ”ulkkiksia” tervehti tunniste #2200 pääkaupunki Nuukin lentokentällä. Se kertoo haaveesta sekä tarpeesta saada pidempi kiitotie, joka pystyisi vastaanottamaan kansainväliset reittikoneet. Matkailijoiden toivotaan turvaavan tämän itsenäistymishaluisen mutta syrjäisen alueen elinvoimaisuus.

Ehkäpä mielenkiintoisin vertailukohde löytyy kuitenkin Huippuvuorilta. Kolmen tunnin laivamatkan päässä suurimmasta asutuskeskittymästä Longyearbyenistä sijaitsee hylätty Pyramidenin kaupunki. Se edustaa uudenlaista hiljaisuusmatkailua ja tarjoaa mallin uudistaa totaaliseen hiljaisuuteen sidoksissa olevaa matkailukonseptia.

Aikanaan hiilikaivostoiminnan ympärille rakennettu Pyramiden oli kuulemani mukaan ennen todellinen paratiisi, jossa nautittiin erinomaisista palkoista ja ympärivuorokautisista palveluista. Kun kävelin hylätyskaupungissa kivääreillä varustautuneiden vartijoiden sekä oppaiden kanssa, mieleeni tuli juuri Savonlinna ja sen autioksi maalailtu tulevaisuus. Kansainvälisen elämysmatkailun ja lentoliikenteen kasvaessa tällaisista aikaisemmin vaikeasti tavoittamattomista paikoista on yhtäkkiä syntymässä haluttuja turistikohteita, jotka erottuvat edukseen monista kilpailijoistaan.

Vaikka meillä Lapissa hiljaisuutta ei vielä paketoita hylättyjen ja autiointuneiden kylien markkinointiin, tällaisenkin hiljaisuustuotteen voi kirjata muistiin pahan päivän varalle. Joillakin paikkakunnilla konseptille voisi hyvinkin olla käyttöä jo nyt.

tuokio

arktisessa

Kermavaahtolumi upottaa
lapsuuteen
– mörät vanttuut ja villasukat
punaisissa kumisaappaissa.
Talven hämärä, usvainen valo
pyyhkii ajan olemattomiin.

Kirpeä pakkanen värähtelee
tunteiden molekyyliä.

Maiseman väripaletti leviää
kameran silmästä
verkkokalvolle.

Näkijän luomien alta suolainen
vesi pirstoutuu tähdiksi
kun aika kiertyy spiraaliksi
hangelle.

Tykkysten hahmoista
maahiset syntyvät uudestaan.

Teksti & kuva

RIITTA ATTILA

Opiskelija, soveltavan kuvataiteen ja
luontokuvauksen maisteriohjelma,
taiteiden tiedekunta, Lapin yliopisto

VEETI TUKIAINEN Opiskelija, graafinen suunnittelu, taiteiden tiedekunta, Lapin yliopisto

KOLME VINKKIÄ OPISKELUUN

1. Aikataulut: Mua on helpottanut jokapäiväinen aikataulu: pyrin saapumaan yliopistolle yhdeksältä aamulla ja lähdän neljältä iltapäivällä. Tämän syyslukukauden aikaraameihin kuuluvat myös luennot. Pääpointti on siinä, että kun opiskeluun käytettävä aika on selkeä, sitä on myös vapaa-aika. Musta on aivan ihanaa tulla kotiin joka iltapäivä sillä mielellä, että koko ilta on aikaa harrastuksille ja muille opinnoista irrallisille asioille.

2. Opiskelutila: Tämä ehkä liittyy hieman edelliseen siinä mielessä, että koen saavani eniten aikaan juuri yliopistolla opiskellessani. Jollekin toiselle sopiva tila voisi olla vaikkapa kahvila tai sitten keskittyminen on parhaimmillaan ihan kotosalla. Pitää siis miettiä, missä ja miten sitä on parhaimmillaan. Toki sopivia paikkoja voi olla useita ja fiilis vaihtua päivän mukaan.

3. Itsensä palkitseminen: Asetan itselleni tavoitteita sillä mielellä, että kun ne on saavutettu, palkitsen itseni jotenkin. Täytyy sanoa, että aamupäivän ahertamisen jälkeen jopa lounastauko tuntuu usein palkinnolta. Tärkeintä onkin se, että palkinto on sellainen, jonka haluaa tekemisellään ansaita.

MINTTU

blogi

Opiskelijaelämää
Lapin yliopistossa
lapinyliopisto.blogspot.fi

Disku, aiemmalta nimeltään Lyy Intelligentsia, lähti liikkeelle vuonna 2015, kun opiskelijat halusivat rakentaa elävämpää keskustelukulttuuria yliopistolle. Tällä hetkellä Diskua järjestävät johtamisen psykologian pääaineopiskelija Kaisa Rantala, audiovisuaalisen mediakulttuurin opiskelija Kaisa-Reetta Seppänen ja sosiologian opiskelija Teemu Loikkanen. Disku-tapahtumien keskiössä ovat erilaisten ihmisten ja ajatusten kohtaaminen ja aito vuorovaikutus. Yleensä iltamissa kokoonnutaan keskustelemaan kiinnostavasta temasta, josta alustaa yliopiston henkilökunnan edustaja.

– Keskustelu epämuodollisessa tilassa, esimerkiksi Lyyn saunalla, mahdollistaa esimerkiksi professorin ja opiskelijoiden välillä tasavertaisen keskusteluyhteyden, jota ei yleensä synny luennoilla, Rantala kertoo.

Tapahtumat ovat avoimia kaikille Lapin yliopiston ja Lapin ammattikorkeakoulun opiskelijoille ja muillekin kiinnostuneille. Ajatus-tenvaihto eri tiedekunnista tulevien ihmisten kanssa on rikkaus, sillä normaalissa opiskeluarjessa ei välttämättä tutustu muiden tiedekuntien opiskelijoihin.

– Keskustelua avartaa se, että eri ihmiset tarkastelevat samaa asiaa eri näkökulmista. Erilaisuuden kohtaaminen on haastavaa mutta mielenkiintoista.

Diskun teemat ovat yleensä ajankohtaisia. Viimeisen vuoden aikana on kokoonnuttu yhteen esimerkiksi #metoo- ja terrorismi-aiheiden ääreen. Erityisesti professori Julian Reidin alustama terrorismi-iltama jäi Rantalalle elävästi mieleen, koska alustuksen kautta pääsi kurkistamaan politiikkatieteilijöiden tapaan ajatella. Viralliset roolit olivat taka-alalla, ja keskustelu vei mukanaan.

Iltamia on järjestetty myös työpajamaisesti: keväällä tutustuttiin yhteisöteatterin ideaan ja merkitykseen keskustelun ja harjoitusten kautta.

– Olemme avoimia kaikenlaisille aiheille, ja meille voi heittää ideoita, Rantala vinkkaa.

– Toivon, että Disku osaltaan synnyttää yliopistolle avointa, vuoropuhelun ja oivallusten jakamisen mahdollistavaa kulttuuria. Jos täällä ei ole keskustelua, yliopiston idea menee hukkaan.

PILVIKKI LANTELA

Tilaa vuoropuhelulle

ANNA MUOTKA

Pienoismallit on tehty aidoista materiaaleista.

UUSIA TULKINTOJA SUOMALAISEN KALUSTEMUOTOILUN KLASSIKOISTA

Taiteiden tiedekunnan vaihto-opiskelijat Tiffany Bachelet, Ångela Berbis Serrat, Robert Duffy ja Mirna Snijders saivat tehtäväkseen analysoida ja suunnitella uudelleen suomalaisen kalustemuotoilun klassikoita. Vaihto-opiskelijat hyödynsivät lopullisissa 1:6-mittakaavassa toteutetuissa kalusteissa erilaisia materiaaleja ja valmistustekniikoita. Pääsääntöisinä materiaaleina kalusteissa on puu ja metalli. Kiinteiden runko-osien toteutuksessa on käytetty muun muassa laminoitua puuta ja epoksihartsivalua. Erilaisia ompelutekniikoita on puolestaan hyödynnetty istuinten pehmustetyynyjen valmistuksessa.

Furniture design models -kurssin ohjaavina opettajina toimivat teollisen muotoilun yliopisto-opettaja Milla Johansson ja yliopistonlehtori Anssi Korpela.

HYVINVOINTIJOHTAMISEN PERUSOPINTOJA YLIOPISTOJEN YHTEISTYÖNÄ

Lapin yliopiston hallintotiede ja sosiaalityö sekä Oulun yliopiston terveyshallinto- ja hoitotieteet toteuttavat yhteistyönä hyvinvointijohtamisen perusopintokokonaisuuden (25 op).

Verkkopohjaisena opetuksena toteutettava pilotti käynnistyy vuoden 2019 alussa. Pilottivaiheessa opintokokonaisuutta tarjotaan Lapin yliopiston hallintotieteiden ja sosiaalityön tutkinto-ohjelmien opiskelijoille sekä Oulun yliopiston hoito- ja terveyshallintotieteiden opiskelijoille.

OPIKELIJAT IDEOIVAT ELÄMYSKONSEPTEJA

Lapin yliopiston soveltavan kuvataiteen ja luontokuvauksen sekä matkailun opiskelijat ovat kehittäneet uusia elämyskonsepteja Rukalle yhdessä Oulun yliopiston arkkitehtuurin opiskelijoiden kanssa. Työpajatyöskentelyn teemanä on ollut luonnon ja matkailurakentamisen vuoropuhelu.

Elämyskonseptit kohdistuvat erityisesti Itä-Rukan laaksoon, ja ne on ideoitu viikon mittaisen työpajan aikana. Työpajatyöskentelyssä yhdistettiin tiede ja taide, mikä näkyy myös työn tuloksissa.

– Tämänkaltaisen työpaja tarjoaa taiteilijoille hienon mahdollisuuden tuoda oma luova asiantuntijuutensa matkailun ja arkkitehtuurin asiantuntijoiden kanssa samaan suunnitteluprosessiin, kertoo professori Timo Jokela, joka vastaa soveltavan kuvataiteen ja luontokuvauksen maisteriohjelmasta.

Tutkiva journalisti

Pekka Viinikka

Toimittaja, Yleisradio

- Syntynyt 1963
- Kasvatustieteiden maisteriksi 1994
- Työskennellyt Yleisradiolla vuodesta 1989
- Harrastuksina musiikki, laskettelu, hiihto, jalkapallo.

leisradion urheilutoimittajana työskentelevä Pekka Viinikka aloitti työt Ylen palveluksessa 1980-luvun lopulla. Ensin hän toteutti puolen tunnin mittaista opiskelijaradiota, ja vuonna 1990 hän aloitti kesätoimittajana Lapin Radiossa.

– Tämän jälkeen tuli lisää oppia, ja pääsin tekemään muutamia radiodokumentteja 90-luvun alussa samalla kun opiskelin edelleen, Viinikka kertoo.

Opinnot kasvatustieteiden tiedekunnassa Viinikka aloitti vuonna 1988. Tuolloin opetusta annettiin eri puolilla kaupungilla ja kasvatustieteiden tiedekunta sijaitsi Vilhontalolla.

– Yliopistolla käytiin syömässä, ja siellä oli vain muutamia luentoja.

Valmistumisen jälkeen Viinikka teki jonkun aikaa opettajan töitä mutta erikoislähetykset, haastattelut ja urheilun uutislähetykset ovat tulleet vuosien aikana enemmän tutuiksi. Lisäksi doping-uutisoinnit ja urheiluun liittyvät rikostutkinnat ovat kuuluneet työnkuvaan.

– Olen erikoistunut urheilun tutkivaan journalismiin. Viimeksi tehtiin talousjuttu koskien suurimpia suomalaisia ammattilaisliigoja jalkapallossa ja jääkiekon SM-liigassa.

Vuosien varrella media on muuttunut ja samalla myös työnkuva. Digitaalisuus on korvannut nauhat.

– Minulla on käynyt hyvä tuuri siinä, että 80-luvun lopulla asioita tehtiin nauhoille ja jopa filmejä oli käytössä. Digitaalisuus on mahdollistanut ihan mielettömästi. Siinä samalla on saanut – ja joutunut – oppimaan eri asioita ja digitaalista tekniikkaa.

Nykyisin Viinikka hoitaa TV-, radio- ja nettijutut. Työskentely on moniosaimista, johon liittyy edellisten lisäksi usein editointia. Ylen palveluksessa hän näkee itsensä myös tulevaisuudessa. Akateemisista opinnoista on ollut hyötyä journalismin poluilla.

– Gradutyössä ja tutkivassa journalismissa joutuu käyttämään samoja metodeja. Oppii hakemaan tietoa sekä oppii priorisoimaan, ettei lähde väärälle polulle.

Tällä hetkellä työn alla on pitkä dokumenttielokuva.

– Parhaillaan teen pitkää dokumenttileffaa Pellossa vaikuttaneesta olympiavoittajasta Eero Mäntyrannasta. Dokumentin esitysjankkohta on helmikuussa.

JOHAN-EERIK KUKKO

Hynttyyt yhteen jo!

Esko Riepulalla on selkeä visio yliopistomme tulevaisuudesta, eikä hän arkaile sanoa sitä suoraan.

TEKSTI MARJO LAUKKANEN KUVA MARKO JUNTILA

Lapissa ei säily korkeakoulutus, elleivät Lapin yliopisto ja Lapin ammattikorkeakoulu laita hynttyitä yhteen mahdollisimman pian, jyrähtää Esko Riepula.

Jahkailu ja hitaus eivät ikinä ole sopineet Riepulalle, joka käynnisti yliopiston ja ammattikorkeakoulun yhteistyön parikymmentä vuotta sitten ollessaan Lapin yliopiston rehtorina.

– Olemme olleet päänavaajia yliopiston ja ammattikorkeakoulun yhteistyössä. Kehitys on ollut myönteistä ja tasaista, mutta muualla on edetty nopeammin.

Riepulan mukaan yhteistyön tiivistäminen ei merkitse ammattikorkeakoulun häviämistä vaan toiminnan turvaamista. Hänen visiossaan on yksi Lapin yliopisto, jonka opetuksessa on kaksi tasoa: akateeminen ja ammatillinen. Lisäksi on yhteinen hallinnollinen taso, joka tuottaa yhteiset tukipalvelut.

– Minkään tehtävän ei tarvitsisi hävitä vaan päinvastoin vahvistua. Tällä hetkellä yliopistossa ja ammattikorkeakoulussa katsellaan vain omaa napaa. Molemmissa on se harha, että vain itsenäisyydellä on merkitystä, vaikka se olisi vain muodollista eikä sillä olisi välitöntä käyttöarvoa.

Riepula uskoo, että korkeakoulutuksen duaalimalli on tulossa tiensä päähän ja tulevaisuudessa Suomessa on yliopistoja, joissa voi tehdä niin akateemisia kuin ammatillisiakin tutkintoja. Hänen mukaansa ”yhtenäiskorkeakoulu” on Lapissa elämän ja kuoleman kysymys.

Samalla yliopistoon voitaisiin tuoda uusia oppiaineita, kuten hoitotiede, jossa tehtäisiin yhteistyötä sairaanhoitajakoulutuksen kanssa. Riepula harmittelee, että yliopisto aikoinaan luopui liiketaloustieteestä, joka sopisi yhteen matkailun kanssa.

– Lapin yliopiston pitäisi nostaa nykyistäkin enemmän esille matkailua ja arktisuuteen suuntaamista. Nii-

den eteen pitää tehdä töitä, eikä vain puhua. Matkailun ja arktisuuden uskottavuutta Lapissa ei kukaan voi kseenalaistaa.

”Elämäni yliopisto”

Riepulalta ilmestyi syksyllä omaelämäkerta *Eskon askeleet*. Kirjaa kirjoittaessa tarkat almanakkamerkinnot palauttivat mieleen tapahtumien kulun, ja lopulta teksti suorastaan pulppusi paperille. Lapin korkeakoulun perustamisesta kirjoittaessaan Riepula paneutui aiheeseen valtakunnallisesta näkökulmasta.

– Vasta nyt ymmärsin, millaisen neulansilmän läpi korkeakouluprojekti kuljetettiin. Kalevi Sorsan hallitus oli perustettu panemaan julkinen talous kuntoon, eikä mitään uutta rahaa vievää voitu ajatella. Onneksi en tiennyt tuota, vaan ajoin korkeakoulua mielessäni hyvinvointivaltion rakentaminen. Jos Lapin korkeakoulu ei olisi tuolloin toteutunut, sitä ei olisi myöhemminkään perustettu.

Riepula kuvailee yliopiston ensimmäisiä tiedekuntia – oikeustieteitä, kasvatustieteitä ja yhteiskuntatieteitä – langanpäiksi. Niistä lähti muotoutumaan kokonaisuus, johon liitettiin niin taiteiden tiedekunta kuin Arktinen keskus. Juuri tätä kokonaisuutta Riepula pitää elämässä suurimpana saavutuksena.

– Ilman sitä ei olisi enää Lapin yliopistoa.

Ei työtä vaan asioiden hoitamista

Uransa aikana Riepula on ollut mukana niin valtiosäännön uudistamisessa, yliopiston perustamisessa, kunnallispolitiikassa, yritystoiminnassa, lukuisissa luottamustehtävissä kuin monessa muussa. Miten hän on ehtinyt tehdä kaiken?

– Sitä ihmettelen itsekkin. Kun on mielenkiintoista tekemistä, ehtii yllättävän paljon. En ole koskaan koke-

nut työstä stressiä. Vaimo tietää, että olen stressannut lähinnä joulun aikaan, kun on ollut pakko olla lomalla.

Riepulaa huvittaa kysymys työpäivien pituudesta.

– Ei se ole ollut työtä vaan asioiden hoitamista. Sitä olen tehnyt jatkuvasti.

Yllättäen Riepula sanoo tuntevansa itsensä laiskaksi, ahkeruus syttyy tekemisen myötä. Hän kuvailee toimintatapaansa hetkeen tarttumisena.

– Minulle on ollut tyyppillistä, että kun jokin asia kirjastuu, se tehdään nopeasti. En anna sivusta tulevien ja häiriöksi kokemieni asioiden vaikuttaa päätöksiini.

Suora tyyli muistetaan yliopistolla yhä. Kun Riepula halusi hoitaa jonkin asian, hän ei säästellyt ääntä eikä kirosanoja. Välillä hän painotti sanojaan paukauttamalla nyrkin pöytään.

– Olen elänyt jatkamäisessä ympäristössä, jossa asiat kommunikoidaan suoraan. Eihän siitä tule mitään, jos arkaillaan ja vartioidaan sanoja, joilla pitäisi johtaa.

Riepula uskoo, että suora tyyli sai ihmiset tuntemaan olonsa turvalliseksi. Rehtori otti asiat tosissaan ja puolusti omiaan. Hän on ylpeä siitä, ettei hänen aikanaan irtisanottu ketään tuotannollis-taloudellisista syistä.

– Se oli kunnia-asia. Kaikki saivat olla varmoja, etteivät heidän työpaikkansa ja -panoksensa ole vaarassa.

Riepulan mukaan koulutus ja terveydenhuolto ovat itseisarvoja, joita ei saa alistaa markkinoiden armoille.

– Tämän päivän yliopistomaaailmassa keksitään mitä tahansa, jotta saataisiin rahaa. Kritiikkini kohdistuu valtakunnalliseen korkeakoulupolitiikkaan.

Rakkaalle yliopistolleen Riepulalla on yksi neuvo ylimuiden.

– Ei rahan puute ole ongelma, vaan ideoiden puute. Raha ei tuo ideoita ja tehtäviä, vaan tehtävät tuovat rahat! •

POIMINTOJA OMAELÄMÄKERRASTA

”Kaaosteorian mukaan pienikin sysäys voi panna liikkeelle asioita, joilla on myöhemmin suuri vaikutus. Elämä on opettanut, että voit itsekkin olla tuon sysäyksen antajana ja liikkeelle panevana voimana.

”Kaikki on kuitenkin kiinni ihmisistä. Jos ei ole riittävää halua ja kykyä yhteistoimintaan sekä sitoutumista onnistumiseen, ei rahoitukseen voi korvata ihmisten omaa inhimillistä panosta.

”Yliopiston sivistystehtävä ei ole muutettavissa rahalliseen muotoon muutoin kuin että yliopisto menettää itseisarvonsa. Ja – kuten olen todennut – itseisarvonsa menettänyt yliopisto on yhteiskunnan kannalta sananmukaisesti arvoton.

HEI, ME OPITAAN!

Digitökalut lisäävät
opetuksen monimuotoisuutta
myös alkuopetuksessa.

TEKSTI TIINA UKKOLA
KUVAT ANNA MUOTKA

kaluokkalaisten weLearn-tunnilla jokaisella oppilaalla on läppäri omalla pulpetillaan.

– Kerro minulle, minkä kokoisilla kirjaimilla tämä on kirjoitettu?

Opettaja osoittaa kysymyksen koko ryhmälle ja näyttää liitutaululla olevaa tekstiä. Oppilaat viittaavat innohkaasti.

Digittehtävät löytyvät oppikirjan kansikuvan perusteella luokan käyttämästä sähköisestä oppimisympäristöstä. Noin puolet oppilaista kirjautuu tietokoneilla sisään ongelmitta. Yhden oppilaan salasana on kadonnut, mutta opettaja hoitaa tilanteen nopeasti. Opettaja ja koulunkäynninohjaaja kiertävät luokassa ja tulevat viittaavien oppilaiden avuksi. Vartin sisällä tunnin aloituksesta luokassa on täysi hiljaisuus.

Pedagogista pelillisyyttä

Anita Haatajan luokassa tietokonetyöskentely on aloitettu elokuun lopulla, joten lokakuun alussa koneet ovat olleet käytössä reilun kuukauden ajan. Jo ensimmäisellä viikolla tietotekniikkaan tutustuminen on aloitettu pelaamalla muistipeliä suurella kosketustaululla.

Jokaisen oppilaan pulpetista löytyy kalvolla päällystetty paperinäppäimistö, jota on käytetty apuna tunnistamaan kirjaimia ja muita tärkeitä näppäimiä, kuten Shiftiä ja Enteriä. Näppäimistöön on erikseen merkitty, minne sormet laitetaan kymmenjärjestelmäkirjoituksessa, kuten oppilaille tutussa Näppistaituri-pelissä.

– WeLearn on Opetushallituksen rahoittama kaksivuotinen kehittämishanke, jonka tarkoitus on kehittää pedagogisesti perusteltuja tapoja laadukkaasti tietö- ja viestintätekniikan käytön tueksi, kertoo hankkeen tieteellinen asiantuntija Tuija Turunen kasvatus-tieteiden tiedekunnasta.

Turusen mielestä tietö- ja viestintätekniikka on kaikkien arkipäivää, minkä vuoksi taitoja kuuluu opettaa jo varhain. Opettajat hyödyntävät tekniikkaa omaan pedagogiikkaansa parhaaksi kokemallaan tavalla. Mukana on koko alkuraitti eli Lapin yliopiston harjoittelukoulun 1.–2.-luokat. Kaikissa alkuraitin luokissa on hylly, jossa on koneita puolelle luokasta.

Hankkeeseen saatu rahoitus on mahdollistanut yhteiset suunnittelupäivät, oppilaiden viikoittaisen ylimääräisen puolen ryhmän tunnin ja enemmän ohjausaikaa sekä laitteita. Toimintaa kehitetään tutkimuksellisella otteella.

– Ajatus oli, ettei opetus ole vain pelaamista vaan siinä tehdään niitä samoja toimintoja, niin kuin on tehty aikaisemminkin kynällä, Haataja teroittaa.

Digitökalujen tarkoitus on lisätä opetuksen monimuotoisuutta, ei syrjäyttää muita välineitä. Tavoitteena on, että koneita saisi käytettyä viikon aikana ainakin 1–3 kertaa eri yhteyksissä. Ekaluokkalaisten kanssa harjoitellaan ensisijaisesti jatkuvien toistojen kautta kirjautumista erilaisiin sähköisiin oppimisympäristöihin ja Wordin käyttöä. Osaamista voi laajentaa, kun perusasiat ovat hallussa. Myöhemmin tutustutaan Paint- ja PowerPoint-työkaluihin ja harjoitellaan PowerPointin kokoomista. Luokassa myös seurataan oppilaiden omaa ruutun käyttöä.

Erityistä hyötyä eriyttämiseen

Osa oppilaista lukee jo todella sujuvasti, ja osa harjoittelee kirjainten tunnistamista ja tavujen lukemista. Tekniikka toimii eriyttämisen apuvälineenä ja tarjoaa yksilöllisesti tukea oppimiseen. Tehtäviä tehdään sähköisessä oppimisympäristössä oman tasoissa ryhmässä. Tietokoneella työskentely tehostaa lukutaidon oppimista. Oppilaat kuulevat kuulokkeista äänen ja näkevät kuvan samanaikaisesti. Tietokone on väsymätön kumppani ja voi suorittaa loputtomasti toistoja.

Tekeminen sulkee helposti kaiken muun pois ympäriltä, mikä voi parantaa tarkkaavaisuushäiriöisten keskittymistä. Kun ei tarvitse keskittyä motoriikan hallintaan, joidenkin oppilaiden tekstintuottaminen saattaa parantua huomattavasti. Vaatii kuitenkin pedagogista suunnitelmallisuutta, jotta paras mahdollinen hyöty on valjastettavissa opetuskäyttöön.

Turusen mukaan hyvin nuoret lapset tuntevat eron työ- ja viihdekäytön välillä. Osa oppilaista tekee samoja harjoituksia kotonakin.

– Pelillisuus tuo sellaisen efektin, että lapset jaksavat harjoitella, Turunen naurahtaa. •

Suurisydäminen käsityöläinen

TEKSTI PILVIKKI LANTELA KUVAT ANNA MUOTKA

Kuvanveistäjä Matti Peltokangas haluaa, että hänen töissään näkyy käden jälki.

Peltokangas kaivertaa ohuelle, lehden muotoon leikatulle kuparipalalle ohuita viiltoja. Hän kaivertaa jokaiseen lehteen kymmeniä uria. Näin syntyy neidonhiuspuulehti, valmiita kappaleita on työpöydällä jo kymmeniä.

– Tämä idea on ollut mielessäni jo pitkään, nyt on aikaa toteuttaa se, Peltokangas kertoo.

Työ on mekaanista, mutta se täytyy tehdä käsin. Neidonhiuspuulehdet kuvaavat osuvasti Peltokankaan tuotantoa, jossa näkyy kautta linjan kuvanveistäjälle leimallinen käsityöläisyys: käden jälki ja sen jättämä ainutkertainen muoto.

Peltokankaan taiteilijanura palautuu paperinukkeihin. Kun hän oli 7-vuotias, hän muutti perheensä mukana Virroilta Hauholle. Uudessa kylässä Peltokankaan oli vaikeaa päästä sisään lasten sisäpiireihin.

– Keksin, että alan tehdä paperinukkeja suosituista sarjakuvista. Niiden avulla sain kavereita. Myös piirtäminen on ollut minulle rakas harrastus lapsuudesta lähtien.

Peltokangas opiskeli ammattikoulussa metallipuolella ja päätyi lopulta Hämeenlinnan kultakeskukseen teräskaivertajaksi. Aina kun mahdollista, Peltokangas hakeutui taiteellisen työskentelyn pariin. 17-vuotiaana hän kävi Lito Lemminkäisen grafiikankurssin ja rakensi itselleen etsausprässin, jolla pystyi vedostamaan grafiikkaa.

Kuvanveistäjä Matti Peltokangas

- Syntynyt 1952 Virroilla
- Asuu ja työskentelee Helsingissä
- Rentoutuu liikkumalla luonnossa koirien kanssa
- Yksi rakkaimmista työprojekteista *Kallioaurinko* (1994) Käpylässä
- Julkisia teoksia ympäri Suomea, esimerkiksi Lauri Kristian Relanderin muistomerkki (1996) Töölössä, *Kahden kesken* (2003) Jyväskylässä, *Yhtyvät Säteet* (1992) Oulussa
- Lapin yliopiston ja Jenny ja Antti Wihurin rahaston 45. vieraileva taiteilija.

Grafiikan vedokset osoittautuivat myöhemmin kohta-lokkaiksi, sillä Peltokankaan kaverit lähettivät niitä taideakatemian pääsykokeisiin. Peltokangas opiskeli akatemiassa ensin maalausta kolme vuotta ja sen jälkeen kuvanveistoa kaksi vuotta Harry Kivijärven avustuksella. Opiskelun jälkeen Peltokangas työskenteli vuosia Heikki Häiväojan ja Kain Tapperin apulaisena. Oma taiteilijanura alkoi muotoutua erilaisten kilpailuvoitosten myötä.

”Yleisöllä on väliä”

Peltokankaan mukaan kuvanveistossa ainutkertaista on käsin kosketeltava muoto.

– Pinnassa täytyy tapahtua, työt eivät voi olla kliinisiä.

Kädenjäljen kautta taiteilija on työssä läsnä ja katsojat pystyvät aistimaan tekijän tunnetiloja. Kivi on Peltokankaalle erityisen rakas materiaali. Se on kasvattanut muuten kärsimättömäksi tunnustautuvaa kuvanveistäjää.

– Kivi on salaperäinen, mielenkiintoinen, ehdoton ja ikaikainen. Kivi toisaalta rauhoittaa ja toisaalta haastaa tekijänsä, se laittaa hanttiin.

Peltokangas on menestynyt mitalikilpailuissa ja voittanut monia kilpailuja tilaustöitä. Menestykseen liittyy varjoja, joita on täytynyt oppia hallitsemaan. Peltokankaan mukaan osaava kirjanpitäjä on isojen palkintorahojen kanssa välttämättömyys ja pelastus. Myös omaa jaksamista on täytynyt seurata.

– Pitkissä työprosesseissa täytyy sietää keskeneräisyyttä ja säilyttää usko omaan taiteelliseen visioon, oman pään kanssa pitää tulla toimeen.

Julkisuus tuo omat paineensa työskentelyprosessiin. – Kyllä yleisöllä on väliä, kuvanveistäjä toteaa.

Tehdessään 2000-luvulla Kekkosen näköispatsaan Peltokangas sairastui henkisestä paineesta fyysisesti. Työ oli kuitenkin menestys.

– Siinä sattui kaikki kohdalleen, Peltokangas muistelee haastavaa työprosessia.

Neidonhiuspuulehdistä muotoutuu taideteos, joka Peltokangas toteuttaa yhdessä vaatetussuunnittelun yliopistolehtorin Johanna Oksasen kanssa. Teos on esillä taidegalleriassa Arktikumissa 9.12.2018 saakka. •

NÄKYVÄKSI RUNOILLEN

Ylpeinä toisistaan matkalla kasvamassa pala kerrallaan vahvistuneet olemaan olemassa.

Ajatus saattaa lähteä liikkeelle lenkillä, liikennevaloissa, työmatkalla, kauppareissulla, lentokoneessa tai Kirkkolammella. Se saattaa liittyä johonkin omaan elämään liittyvään ajankohtaiseen teemaan, kohtaamiseen tai tapahtumaan, jota on sivustakatsojana seurannut. Ajatuksesta syntyy runo. Runoilu on Minna Kärkkölle rakas harrastus ja tapa olla olemassa. Tekstit ja kirjoittaminen kiinnostivat jo teini-iässä. 15-kesäisenä Minna kirjoitti Joel Hallikaisen konsertin innoittamana ensimmäiset lyriikkansa. Tuolloin kirjoittaminen lopahti kuitenkin alkuinnostuksen jälkeen.

Runoilu lähti uudelleen liikkeelle aikuisena, kun runot antoivat henkilökohtaisissa prosesseissa väylän ilmaista piilossa olleita tunteita. Tämän jälkeen runoja on syntynyt hiljaistenkin vuosien edestä. Minna on kirjoittanut viimeisen kahden vuoden aikana noin 200 runoa. Runot syntyvät, kun ovat syntyäkseen. – Minulla ei ole varsinaista rutiinia tai raameja runojen kirjoittamiselle. Kävellessä ajatukset liikkuvat kuitenkin vapaimmin, Minna kertoo. Jo kolmen minuutin työmatka saattaa olla hedelmällinen alusta uusille ideoille, jotka Minna kirjaa kännykän muistiinpanosovellukseen. Hän kirjoittaa runon myöhemmin valmiiksi muistiinpanojensa pohjalta. Usein runo tulee valmiiksi yhdeltä istumalta, pitkälinen hiominen ei kuulu Minnan tyyliin. – Runoilu on mukavaa vastapainoa tutkijan työlle, koska runoilijana minua eivät sido tieteellisen tekstintuottamiseen liittyvät säännöt.

Facebook on runojen ensisijainen julkaisukanava. Vaikka Minna runoilee pääosin omaksi ilokseen, häntä ilahduttaa kuulla, että runot ovat puhutelleet myös muita. Juuri runsaan palautteen vuoksi Minna haluaa jakaa syntyneet runot myös muiden kanssa. Hän julkaisi keväällä omakustanteisen runokokoelman *Miltä tuntuu olla kaunis*. Haaveissa on julkaista seuraava koelma jo ensi vuonna.

PILVIKKI LANTELA

kotisivu

MINNA KÖRKKÖ
Tutkija, kasvatustieteiden tiedekunta

facebook.com/runoilijaminna
Minnan runoja

ANNA MUOTKA

eskon
puumerkki

TUTKIJANURAN SIETÄMÄTÖN KEVEYS

Olemme molemmat jo vuosia tottuneet siihen, että pakkaamme laukumme ja suuntaamme maailmalle. Tunnistamme etuoikeutemme siinä, että kotimme tai akateeminen yhteisömme on löytynyt milloin New Yorkista, milloin Australiasta tai Kööpenhaminasta. Uskomme, että osallisuus erilaisissa yhteisöissä ja verkostoissa on hyväksi tiedolle ja tietämiselle. Lienemme siis esimerkkejä toimijoista, jollaisia tämän hetken akateeminen maailma periaatteessa janoaa. Suhtaudumme kuitenkin kriittisesti moniin tutkijanuralle tällä hetkellä asetettuihin vaatimuksiin, kuten liikkuvuuteen, josta on mielestämme tullut muodollinen kriteeri uralla etenemiselle. Uran alku- ja keskivaiheessa suorastaan vaaditaan, että omasta yliopistosta tulisi poistua tietyn mittaiseksi ajanjaksoksi. Samalla kuitenkin unohtuu monen tutkijan todellisuus: maailmalle ei noin vain lähdetä, ja paluussa saattaa olla omat ongelmansa. Liikkuvuus, joka kumpuaa muodollisista vaatimuksista eikä sisällöllisistä tarpeista, voi tukea uraa vain näennäisesti. Tutkijanuran edellyttämä elämän "keveys" saattaakin näyttäytyä sietämättömänä. Kriittisesti ajatellen se pohjautuu klassiseen kartesiolaiseen ruumis–mieli-erotteluun. Tutkijan mieli nähdään ajasta, paikasta ja materiasta irrallisena, siirrettävänä ja hyödynnettävänä. Tässä ideaalissa tutkijan, etenkin nykyjargonilla ilmaistuna "huipukkuuteen" pyrkivän tutkijan, ajatellaan olevan irti maallisista "siteistä ja velvoitteista", kuten kodista, perheestä, ystävistä, lemmikeistä – lajikumppaneista tai kumppanilajien edustajista, joiden ei välttämättä ole helppo seurata tutkijaa tämän mukana uuteen ympäristöön. Meidän ei pitäisi juurtua eikä kiintyä liikaa myöskään paikkoihin. Liikkuvuudesta on tullut itsetarkoituksellista: jotain, mitä pitää suorittaa, jotta pätevyityisi. Samalla sivuutetaan keskustelut työurien pätkittäisyydestä, niukkenevista resursseista ja työpaikoista sekä ajatus siitä, että ajatustyöläisillä olisi työn ohella muuta elämää. Tutkija on kuitenkin yhtä lailla kiinni elämän realiteeteissa kuin muutkin: karvaveri kainalossa edesauttaa hyvinvointia, ikävä ja vastuu perheistä ovat aitoja, ystävyudet ylläpitävät mielen joustavuutta ja myös yöunista omassa sängyssä on lupa nauttia. Vaikka tarkoitus on hyvä, velvoitteeksi muodostuva idea tutkijuuden paikattomasta keveydestä voi tuottaa lisäkuormaa tutkijan uralle. Uralle, joka enenevässä määrin on katkonainen, mutkitteleva ja joskus metseen katoava kinttupolku.

LEENA-MAIJA ROSSI Yliopistonlehtori
HEIDI SINEVAARA-NISKANEN Tutkijatohtori

Liikkuvuudesta on tullut itsetarkoituksellista: jotain, mitä pitää suorittaa, jotta pätevyityisi.

ESKO LINNAKANGAS & LEILA JUANTO

LENTOVERON
YLÖSNOUSU?
Ilma- ja avaruusliikenteen
verotus

2018

Tekijöiden kommentti:

Suomessa oli 1990-luvun alkupuolella tilauslentovero, jota perittiin 200 markkaa jokaisesta matkustajasta. Veron keskeisiä tavoitteita olivat matkustustaseen alijäämän supistaminen, kotimaanmatkailun edellytysten parantaminen ja verotulojen lisääminen.

Ruotsi otti 1.4.2018 käyttöön pitkään haudattuna olleen lentoveron. Samanlainen matkan pituuteen si-
dottu vero on vilkkaan keskustelun kohteena meillä-
kin. Haastattelututkimuksen mukaan yli puolet suo-
malaisista kannattaa lentoveroa. Peräti 90 prosenttia
haastatelluista pystyi heti ottamaan kantaa lentoveron
puolesta tai sitä vastaan.

Meillä ei asiaa pitkään tutkineenakaan ole antaa eh-
dotonta kyllä- tai ei-vastausta. Lopulta päädyimme suh-
tautumaan lentoveroon myönteisesti: näköpiirissä ei
ole muuta oikeudellisesti kestävää verotuksellista kei-
noa lentoliikenteen ympäristöongelmaan.

ESKO LINNAKANGAS
finanssioikeuden emeritusprofessori

LEILA JUANTO
finanssioikeuden professori

KOKEMUKSEN
TUTKIMUS VI:
KOKEMUKSEN
KÄSITE JA KÄYTTÖ

Jarkko Toikkanen ja Ira A. Virtanen
(toim.)

Lapland University Press 2018

Poikkitieteellisessä Kokemuksen tutkimus -kirja-
sarjassa syvennytään kokemukseen ilmiönä, tut-
kimuskohteena ja tieteellisenä käsitteenä. Tuore
teos osoittaa, miksi kokemuksen käsitteestä on
tärkeää keskustella tiedeyhteisössä ja yksittäisen
tutkijan työssä. Tutkimuksen kentän laajentuessa
käsite tarvitsee rajausta ja asemointia suhteessa
kunkin alan perustermistöön.

Teos tarjoaa tutkijoille ja opiskelijoille kiinnitty-
miskohtia ja argumentaation perusteita tieteelli-
seen työhön.

Kirjassa tarkastellaan pelejä luovuuden ja kekse-
liäisyyden lähteinä. Peleihin rakentuvia kuvittele-
misen utopioita lähestytään simulaatiokulttuurin
ilmentyminä. Simulaation ajatukseen perehtymäl-
lä kirja osoittaa, miten teknologiassa keksimme
teknologiaa.

Teoksesta välittyy vahvana näkemys, jonka mu-
kaan pelit ovat väliaikaisia, ohimenevien toiveku-
vien esittämisen paikkoja ja niissä luodut simulaa-
tiot kuvittelemisen mekaniikkaa. Kekseliäisyyden
näkökulmasta peleihin kätkeytyvä kova, rationaa-
linen teknologia on myös tieteelliseen leikkiin ins-
piroivaa.

PELIEN
KYNNYKSELLÄ
Pelit ja simulaation
salainen historia

Seppo Kuivakari

Lapin yliopiston taiteiden
tiedekunnan julkaisuja 2018

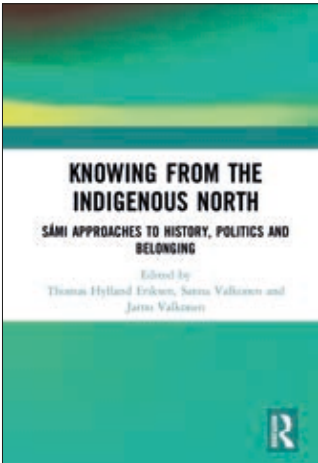
KNOWING FROM
THE INDIGENOUS
NORTH Sámi
Approaches to
History, Politics and
Belonging

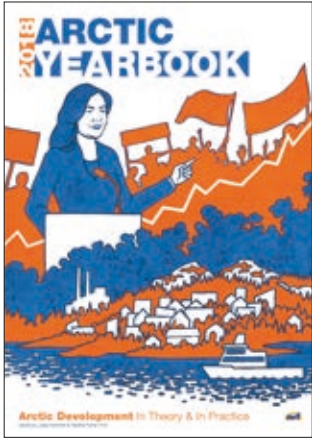
Thomas Hylland Eriksen, Sanna
Valkonen & Jarno Valkonen (toim.)

Routledge 2018

Teoksessa pohjoinen on erityinen tietämisen,
kuulumisen ja olemisen muoto. Tapaustutkimuk-
set avaavat pohjoisen elettyä ja asuttuna todel-
lisuutena, tietona ja tietämisenä omine tarpei-
neen, huolineen, käytäntöineen, käsitteineen ja
teorioineen.

Kirjoittajat haastavat pohtimaan tieteellisen tie-
don universaalia luonnetta sekä sen käyttöä ja
merkitystä politiikassa ja hallinnassa.

ARCTIC YEARBOOK 2018

<https://arcticyearbook.com/>

Tuoreen vuosikirjan teemana on arktisen alueen kehitys teoriassa ja käytännössä. Kirja sisältää 33 tieteellistä artikkelia ja 10 asiantuntijakomenttia, jotka pohtivat arktisen alueen kehitystä.

Arktinen vuosikirja on ilmainen kansainvälinen ja tieteidenvälinen verkkojulkaisu, jota julkaisee Arktisen yliopiston Geopolitiikan ja turvallisuuden tutkimuksen temaattinen verkosto. Vuosikirjan päätoimittaja on professori Lassi Heininen Lapin yliopistosta.

BARENTS STUDIES

Vol. 5, Issue 1/2018

Tuoreimmassa Barents Studies: Peoples, Economies and Politics -julkaisussa nostetaan esiin taloudellisia, sosiaalisia ja poliittisia aiheita, jotka jäävät valtavirran keskustelussa usein marginaaliin. Hanna Lempinen tarkastelee artikkelissaan energian yhteiskunnallisia ulottuvuuksia. Heidi Rapp Nilsen ja Trond Nilsen puolestaan paneutuvat Barentsinmeren öljynporauksessa syntyvään porausjätteen ja esittävät, kuinka Norjassa voitaisiin kiinnittää huomiota öljynporauksen ympäristövaikutuksiin.

Julkaisu on vapaasti luettavissa verkossa.

väitökset

Toimittanut JOHAN-EERIK KUKKO
Julkaisumyynti www.ulapland.fi/julkaisut
Väitösuutiset www.ulapland.fi/vaitokset

JUHA GUTTORM 5.10.2018

Saamelaisten itsehallinto Suomessa

Juha Guttormin väitöstutkimuksen tarkoituksena oli selvittää ja antaa kokonaiskuva siitä, miten saamelaisten perustuslaillinen itsehallinto toteutuu lainsäädännössä ja miten saamelaiset itse ovat voineet osallistua itsehallintonsa kehittämiseen. Guttormin tutkimuksen päätuloksena voidaan pitää havaintoa, jonka mukaan valtiovalta kohtelee saamelaisten itsehallintoa lähinnä staattisena järjestelmänä. Sen vuoksi itsehallinto toteutuu heikosti lainsäädännössä.

OIKEUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA

PIRKKO KEPANEN 5.10.2018

”Ymmärsin olevani jonkin täysin uuden opiskelutavan edessä” Narratiivinen tutkimus polusta ammatilliseksi erityisopettajaksi osaamisperusteisessa koulutuksessa”

Pirkko Kepasen väitöstutkimuksessa tarkastellaan, millainen on ammatillisten erityisopettajaopiskelijoiden osaamisperusteinen oppimisprosessi heidän itsensä kertomana. Kepasen tutkimus perustuu ammatillisten erityisopettajaopiskelijoiden tarinoiniin omasta oppimisprosessistaan osaamisperusteisessa koulutuksessa. Tutkimustulokset osoittavat, että oppimisprosessi on alussa haasteellinen, koska, sen lähtökohdat ovat erilaiset kuin aikaisemmissa opinnoissa.

KASVATUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA

YIYUN ZHA 10.11.2018

Uutissivustojen visuaalinen informaatorakenne ja journalistinen asiantuntijuus

Väitöskirjassaan Yiyun Zha tuo esille visuaalisen journalismin käytäntöjen moninaisuuden, joka juontuu median viime vuosina läpikäymistä suurista muutoksista. Tutkimus keskittyy uutissivustojen suunnitteluasiantuntijuuteen sekä visuaalisen journalismin ja uutisorganisaatioiden kulttuurien muutokseen visuaalisessa transmediaatioprosessissa. Tutkimustuloksia yhdistää se, että media-ohjaus ja median konvergenssi vaikuttavat suuresti visuaalisen informaation rakenteeseen sekä visuaalisten toimijoiden päivittäiseen työhön ja käytäntöihin.

TAITEIDEN TIEDEKUNTA

DARIA AKIMENKO 12.11.2018

Kerronnallisia tiloja: Identiteettityö ja paikkasuhde taideperustaisten kerronnallisten käytänteiden välityksellä

Inhimillistä todellisuutta tarkastelevan taideperustaisen tutkimuksen suurimpiin haasteisiin lukeutuvat kertojan ja kuuntelijan välisen suhteen sekä tietäjän ja tiedon välisen suhteen huomioon ottaminen ja jatkuva uudelleentarkastelu. Daria Akimenkon tutkimus sijoittuu tutkimusalaan, joka painottaa identiteettien, kertomusten, kontekstien, paikkojen ja käytänteiden monisyisyyttä ilmiöiden yksinkertaistamisen sijaan. Tutkimus pohjautuu taideperustaisiin ja refleksiivisiin lähestymistapoihin, ja se on toteutettu kuudessa globaalissa paikkaperustaisessa käytänneyhteisössä ja suunnattu tiede- ja taidemaailman toimijoille sekä suurelle yleisölle.

TAITEIDEN TIEDEKUNTA

NAFISA YEASMIN 15.11.2018

The governance of immigration manifests itself in those who are being governed: Economic integration of immigrants in Arctic perspectives

Väitöskirjassa käsitellään tekijöitä, jotka vaikuttavat kielteisesti pohjoiseen suuntautuvaan maahanmuuttoon. Maahanmuuttajat tuntevat olevansa sosiaalisesti eristyksissä valtaväestöstä: tutkimuksesta käy ilmi, että tietyiltä alueelta saapuvat maahanmuuttajat jäävät muita herkemmin valtavirran ulkopuolelle. Paikallisten asenteet maahanmuuttajia kohtaan vaihtelevat muun muassa sen mukaan, missä tilanteessa maahanmuuttajia kohdataan, mistä he tulevat, mikä heidän koulutustaustansa on ja mitä näkemyksiä kukin edustaa.

YHTEISKUNTATIETEIDEN TIEDEKUNTA

MARIKAISA LAITI

16.11.2018

Saamelaisen varhaiskasvatuksen toteutus Suomessa

Väitöstutkimuksessa saadaan ensimmäisen kerran laajasti tietoa saamelaisen varhaiskasvatuksen toteutuksesta Suomessa. Tutkimuksen mukaan saameksi järjestettävä varhaiskasvatus nojaa vahvasti saamelaiseen kulttuuriin, arvoihin, käytänteisiin ja elämäntapaan kaikkialla Suomessa, maantieteellisistä eroista huolimatta. Sen mukaan suomalaisen varhaiskasvatusjärjestelmän sisällä toteutetaan tai pyritään toteuttamaan omaa, saamelaiseen kulttuuriin kasvatavaa alkuperäisvarhaiskasvatusta.

KASVATUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA

MAARIT KINNUNEN

30.11.2018

Total festival experience: A mixed methods research approach to consumer experiences in Finnish cultural festivals

Maarit Kinnunen tutki väitöskirjassaan festivaalikävijöiden elämyksiä ja toteaa, että monille festivaaliosallistumisen pääsyy on festivaalin ainutlaatuinen tunnelma, joka koostuu mielenkiintoisesta ohjelmasta, korkealaatuisista palveluksista sekä samanmielisestä, positiivisesta ja muut huomioivasta kanssayleisöstä. Kinnunen keräsi aineistoa lähes 2 000 festivaalikävijältä 17 festivaalilta ympäri Suomea ja kehitti kävijöiden kuvauksien pohjalta festivaalien kokonaiselämysmallin.

YHTEISKUNTATIETEIDEN TIEDEKUNTA

Kuva Marja Helanderin videoteoksesta *Maan sisällä linnut*.
Kuvaaja: Mauri Lähdesmäki.

Näkökulmia uuteen saamelaiseen luontotietoisuuteen

Saamelaismuseum Siidassa Inarissa esillä oleva Viidon Sieiddit -näyttely pohtii uudenlaisen saamelaiskulttuurisen luontotietoisuuden ja -sensitiivisyyden mahdollisuuksia ja näkökulmia.

Näyttelysalissa valokuvaaja Marja Helanderin valokuvat ja videoteos yhdistyvät professori Jarno Valkosen valokuviin ja installaatioihin sekä Äilu Vallen ja Raquel Rawnin luomaan äänimaisemaan. Näyttelyyn kuuluu salin ulkopuolelle levitetyvä Stina Aletta Aikion interaktiivinen tilataideteos.

Näyttelyn tuottaa Saamelaismuseum Siida yhteistyössä Viidon Sieiddit -hankkeen kanssa. Viidon Sieiddit on Koneen Säätiön rahoittama ja saamentutkimuksen apulaisprofessori Sanna Valkosen johtama kokeellinen taide- ja tutkimusprojekti, jossa saamelaisitaiteen ja yhteiskuntatieteellisen saamentutkimuksen menetelmin etsitään perustaa 2000-luvun saamelaiselle luontosuhteelle.

Näyttely on avoinna yleisölle 31.3.2019 asti.

Muotoilua palkittiin maailmalla

Taiteiden tiedekunnan käyttäjäkokemuksen muotoilun tutkimusryhmä on palkittu kansainvälisessä päällepuettavan teknologian näyttelyssä Singaporessa. Ryhmän Idle Stripes Shirt -työ voitti Fiber Arts -näyttelykategorian. Toimistotyöntekijöille suunnitellun paidan koristekuvioon syttyvät hiljalleen valot, jotka kertovat, kuinka pitkään käyttäjä on istunut paikallaan. Koristeraitojen valon saa sammumaan hetken ja loittelulla. Tuote kannustaa liikkumaan ja pitämään kävelytauvoja työn lomassa.

KIRJOITUSPYYNTÖ

Teen johtamisen psykologian pro gradu -tutkielmaani aiheesta onnen hetket akateemisessa työssä. Olen kiinnostunut siitä, minkälaisia onnen hetkiä työn tekemisen lomaan mahtuu. Ovatko onnen hetket lyhyitä ja ohimeneviä vai työskentelyn pohjavire? Miten onnen hetki vaikuttaa työntekoon? Miten onnen tunne ilmenee työssä?

Pyydän kirjoittamaan vapaamuotoisen, kerronnallisen tarinan kokemistasi onnen hetkistä työssä. Voit kirjoittaa yhdestä tai useammasta onnen hetkestä. Edellä esitetyt kysymykset ovat vain suuntaa-antavia, eikä niihin tarvitse vastata. Saat itse päättää, mitä ja miten onnen hetkistä kerrot.

Kaiken saamani materiaalin käsittelen anonymisti ja luottamuksellisesti. Noudatan tutkimuksen tekemisen eettisiä periaatteita. Tutkimukseen osallistuvat eivät tule olemaan tunnistettavissa valmiista tutkimuksesta. Kirjoitukset pyydän lähettämään osoitteeseen vkuure@ulapland.fi 16.12.2018 mennessä.

VEERA KUURE

Ikääntyvien yliopisto yhteydessä Japaniin

Lapin yliopisto ja Sapporo City University järjestivät syksyllä ensimmäisen yhteisen verkkoseminaarin osana ikääntyvien yliopiston luentosarjaa.

Seminaarissa kuultiin muun muassa Lapin yliopiston emeritusprofessori Simo Koskista, joka käsitteli vanhenemisen uudenlaista ymmärtämistä, elämäntulkua ja ikääntyneiden voimavaroja. Molempien yliopistojen opiskelijapaneelit kommentoivat luentoja ja kertoivat omista kokemuksistaan.

– Seminaarissa voitiin konkreettisesti vertailla ikääntyneiden voimavarojen käyttöä japanilaisessa ja suomalaisessa yhteiskunnallisessa elämässä, kertoo ikääntyvien yliopiston koordinoija Anne Kautto.

Ikäihmisten mediakasvatus vahvistuu

Lapin yliopiston asema ikäihmisten mediakasvatuksen pioneerina vahvistuu kasvatustieteiden tiedekunnan Mediapedagogiikkakeskuksen saamien uusien rahoitusten myötä.

Ikäihme-hankkeessa tuotetaan ja pilotoidaan ikäihmisten mediakasvatuksen avoin digitaalinen opintokokonaisuus.

Suomen Akatemian kansallisesti rahoittamassa kansainvälisessä HARVEST-hankkeessa tutkitaan maaseudun ikäihmisten arkea digitalisoituvien sosiaali- ja terveyspalveluiden käytön näkökulmista.

Mediapedagogiikkakeskus on yhteistyökumppanina Eläkeliiitto ry:n vetämässä Netikäs-hankkeessa, jonka tavoitteena on ikäihmisten digitaalisen mediasivistyksen vahvistaminen.

MARKO JUNTILA

Science Slamin ideana on, että tutkija esittää kymmenessä minuutissa tutkimustaan yleistajuisesti ja yleisöä viihdyttävästi. Voittoisassa esityksessä apulaisprofessori Outi Rantala kertoi iltasadun.

Leikkimielinen tiedekilpailu veti yleisöä

Marraskuun pimeydessä järjestetty Science Slam 2018 -tiedekilpailu keräsi kahvilan täyteen tieteen ystäviä. Tänä vuonna kilpailemassa olivat yliopistonlehtori Mika Luoma-aho, yliopistonlehtori Minni Haanpää ja apulaisprofessori Outi Rantala. Yleisö äänesti voittajaksi Outi Rantalan esityksen ”Kyläilemässä”.

– Oli hienoa nähdä, miten paljon paikalle saapui tieteen ystäviä. Tapahtuma järjestetään myös ensi vuonna, lupaa juontajana toiminut tiedeviestintäsuunnittelija Johan-Eerik Kukko.

Kuntien ja maakuntien muutoksenhakukeinot

Oikeustieteiden tiedekunta on tehnyt sopimuksen selvitys- ja tutkimustoiminnan asiantuntijapalvelusta valtioneuvoston kanslian kanssa. Yliopisto on saanut selvitettäväkseen hankkokonaisuuden, joka keskittyy kuntien ja maakunnallisten muutoksenhakujärjestelmien kehittämiseen. Hankkeen johtajana toimii hallinto-oikeuden professori Kirsi Kuusikko.

Kuljetusalan työhyvinvointi

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta on käynnistänyt Hyvinvointia arktiseen liikenteeseen (HALI) -hankkeen, jossa etsitään uudenlaisia keinoja kehittää työhyvinvointia kuljetusalalla. Hankkeessa hyödynnetään hyvinvointiteknologiaa työhyvinvoinnin haasteiden tunnistamisessa ja toimivien ratkaisujen löytämisessä. Erityisenä painopisteenä on työhyvinvoinnin ja työterveyshuollon ennakoiva toiminta.

HALI tekee yhteistyötä lappilaisten kuljetusyritysten kanssa. Kuljetusalan työhyvinvoinnin kehittäminen on tarpeellista erityisesti Lapissa, jossa maantiellä kulkevat tavaravirrat ovat jatkuvassa kasvussa. Arktiset olosuhteet asettavat omat haasteensa työhyvinvoinnille.

Vertaismajoituksen haasteet

Hankkeessa etsitään ratkaisuja, joissa perinteinen majoitus-toiminta ja vertaismajoitus tukevat ja täydentävät toisiaan.

Mukana on monipuolinen joukko yrityksiä, yhdistyksiä ja yhtiöitä, jotka tuovat erilaisia näkökulmia aiheeseen. Haastattelujen, vertaismajoituksen sääntely-ympäristön kartoituksen ja työpajojen pohjalta laaditaan suositukset kestävän vertaismajoituksen hyvistä käytänteistä.

Lapin yliopistosta hankkeeseen osallistuvat Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti sekä oikeustieteiden tiedekunta. Hankkeen rahoittaa Lapin liitto/EAKR.

TAPIO NYKÄNEN

Anneli Pohjola ja Merja Kinnunen jatkavat emeritaprofessoreina. Jäähyväisluennon avasi rehtori Mauri Ylä-Kotola.

Uskallus kysyä ja kyseenalaistaa

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta elvytti menestyksekkäästi professoreiden jäähyväisluentojen perinnettä, kun sosiaalityön professorin Anneli Pohjolan ja sosiologian professorin Merja Kinnusen yhteinen juhla veti salin täyteen kuulijoita.

Professori Anneli Pohjola on työskennellyt pitkäjänteisesti sosiaalityön tutkimuksen, koulutuksen ja käytännön edellytysten eteen. Luennollaan hän paneutui sote-uudistuksen merkitykseen suomalaisen yhteiskunnallisen järjestyksen muutoksessa.

– Hyvä tiede on enemmän kysymyksiä kuin vastauksia, Pohjola muistutti luentonsa lopuksi.

Professori Merja Kinnunen on urallaan tutkinut erityisesti työelämän muutoksia ja sukupuolittuneita valtarakenteita. Luennollaan hän korosti tieteen kollektiivisuutta ja lähestyi omien työhuoneidensa perspektiivistä yliopiston ja työelämän murroksia. Kinnusen mukaan sosiologian lupaus on ennen kaikkea lupaus oikeudenmukaisuudesta ja yhteiskunnan parantamisesta.

– Tieteellinen on aina väistämättä kriittinen, Kinnunen painotti.

Jäähyväisluennot olivat osa Häiritsevä yhteiskuntatiede-perjantaiseminaaria.

Lapin yliopiston hallitus hyväksyi talouden tervehdyttämisohjelman

Lapin yliopiston perusrahoitus on vähentynyt vuosien 2015–2017 aikana 3,8 miljoonaa euroa. Vuoden 2017 tulos oli 240 000 euroa alijäämäinen.

Lapin yliopiston hallitus on hyväksynyt 2.10.2018 yliopiston talouden tervehdyttämisohjelman vuosille 2019–2022. Suunniteltu yhteensä kahden miljoonan euron talouden tervehdyttämisohjelma mitoitetaan lopullisesti toiminnalliseen tulokseen.

Talouden tervehdyttämisohjelman keskeiset elementit ovat henkilöstökulujen hallinta luonnollisen poistuman ja harkittujen rekrytointien avulla, toimintakustannusten säästöt, tilojen tehokkaampi käyttö sekä hanketoiminnan kasvu ja kilpaillun tutkimusrahoituksen lisääminen.

Lapin yliopiston talouden tervehdyttämisohjelman operatiivisesta toteutuksesta vastaa rehtori.

APURAHAT

JENNY JA ANTTI WIHURIN RAHASTOLTA APURAHOJA LAPIN YLIOPISTOLLE

- Pohjoinen valo – Northern Luminance -julkaisijahankkeeseen, 138 000 euroa
- Arktisen taiteen kansainvälisen huippukokouksen Arctic Arts Summit 2019 järjestämiseen Rovaniemellä, 10 000 euroa
- Tiina Harjumaalle vuosiapuraha kulttuurihistorian väitöskirjalle "Petsamolaistarinointia. Muistitietohistoriallinen tutkimus Petsamon siirtolaisten menneisyys- ja nykyisyys-suhteesta ja maailmankuvasta", 24 000 euroa

MARKO JUNTILA

Susan Meriläinen
Organization-lehden toimituskuntaan

Johtamisen professori Susan Meriläinen on nimetty Sagen julkaiseman Organization-lehden toimituskunnan jäseneksi.

Organization on kriittisen organisaatiotutkimuksen johtava lehti. Lehden päämääränä on edistää organisointiin ja organisaatioihin kohdistuvaa tutkimusta, joka on teoreettisesti korkeatasoista, kriittistä ja monitieteistä.

ANNA MUOTKA

Susanna Parikka
PLC:n ohjausryhmän varapuheenjohtajaksi

Kirjastonjohtaja Susanna Parikka on valittu Polar Libraries Colloquyn ohjausryhmän varapuheenjohtajaksi kaudeksi 2018–2020.

Polar Libraries Colloquy (PLC) on kansainvälinen arktisten ja antarktisten kirjastojen ja arkistojen verkosto, joka kokoaa yhteen alueisiin liittyvän tiedon parissa työskenteleviä asiantuntijoita. Verkosto on toiminut jo vuodesta 1971 alkaen. PLC on myös UArcticin jäsen.

Manne Airaksinen ja Kai Kotiranta

työelämäprofessoreiksi oikeustieteiden tiedekuntaan

Lapin yliopistoon on nimitetty ensimmäiset työelämäprofessorit. OTT, asianajaja Kai Kotiranta ja OTK, asianajaja Manne Airaksinen on kutsuttu tehtävään 1.10.2018–1.12.2020.

Airaksinen toimii Roschierin Helsingin toimiston Corporate Advisory sekä Corporate Compliance & Investigations -praktiikoiden esimiehenä. Hän on yksi Suomen johtavista yhtiöoikeusasiantuntijoista.

Kotiranta on toiminut luennoitsijana Helsingin, Vaasan ja Lapin yliopistoissa rikosprosessioikeudesta, siviiliprosessioikeudesta, yrityskauppojen riidanratkaisusta sekä asianajan työstä.

hiutaleita

KIRSTI LEMPIÄINEN

Aikuiskasvatuksen sosiologian professori,
kasvatustieteiden tiedekunta

Nyt-hetken ja näin-olon lisäksi on voitava suuntautua toiveikkaasti tulevaisuuteen.

OMAN PAIKAN TAJU

Arjen ja työn näyttämöt ovat sosiaalisesti monin tavoin eriytyneitä. Lähimailmamme ovat Alfred Schützia siteeraten ”nyt-hetken ja näin-olon sirusia”, jotka kytkeytyvät menneeseen ja tulevaan maailmaan. Ymmärrämme kanssatoimijat, ihmiset ja instituutiot erilaisista näkökulmista, mikä tekee yhteisestä toiminnasta ja sen suunnittelusta samanaikaisesti sekä rikasta että vaikeaa.

Erityisen selväksi erilaisuutemme tulee muutoksen hetkellä. Lapin yliopiston ja Lapin ammattikorkeakoulun yhteistyön tiivistäminen konkretisoi, miten omanlaisissa paikoissa ja sosiaalisissa tiloissa itse kukin toimimme.

Osa meistä tarkkailee yhteistyötä hallinnon sujuvuuden kannalta, kun taas osa on ennen muuta huolissaan työpaikkojen katoamisesta. Toisille erilaisten hankkeiden pyörittäminen on arkipäivää, kun taas toisille akateeminen tutkimus ja opetus ovat jokapäiväistä leipätyötä. Jotkut haluavat lisätä yhteistä opetusta korkeakoulukonsernissa, joillekuille halu ei ole edes mahdollinen lainmukaisten oppisisältöjen turvaamiseksi. Joillakin meistä kaikki nämä ja monet muut näkökulmat ovat arjessa läsnä.

Organisaatioiden yhteistyön tie on valittu, jotta yliopistolla ja ammattikorkeakoululla olisi Lapissa tulevaisuutta. Yleistä keskustelua tulisi käydä myös siitä, millaisena yhteistyön tiivistäminen näyttäytyy yliopiston työntekijöiden ja opiskelijoiden toiminnassa.

Mitä lisäarvoa opiskelijat, opettajat ja tutkijat saavat? Millä tavoilla eri oppiaineet ja tiedekunnat hyötyvät yhteistyön lisäämisestä? Entä millaisia haittoja yhteistyön lisäämisestä voi syntyä? Miten Lapin korkeakoulukonserni sopii nykyiseen korkeakoulukenttään? Mikä tekee siitä houkuttelevan ja omannäköisen?

Oman paikan tajussa on tärkeää ymmärtää paitsi omat vahvuutensa ja heikkoutensa myös muiden toimijoiden vahvuudet ja heikkoudet. Nyt-hetken ja näin-olon lisäksi on voitava suuntautua toiveikkaasti tulevaisuuteen, jotta toiminnassa olisi mieltä. Yliopistossa mielekkyys löytyy siitä, että luodaan yhä vain enemmän tilaa akateemiselle tutkimukselle ja opettamiselle. Ne ovat yliopiston olemassaolon vaatimuksia ja ehdottomia vahvuuksia. Yliopiston erityispiirrettä on vaalittava alinomaa etenkin, kun korkeakoulusektorin laajuudesta käydään jatkuvaa määrityskamppailua.

ANNA MUOTKA

SUOMEN KULTTUURIRAHASTON
Lapin rahaston

APURAHAT 2019 HAETTAVINA 10.1.–8.2.2019 KLO 16 ASTI

Tammikuun haussa on jaossa 540 000 euroa.
Apurahoja myönnetään tieteeseen ja taiteeseen sekä maakunnallisesti merkittäviin kulttuurihankkeisiin.

Laajoihin, tavanomaista suurempaa rahoitusta vaativiin maakunnallisiin kärkihankkeisiin voidaan myöntää 40 000 euroa yhtenä tai kahtena apurahana.

Taidetta hoitolaitoksiin -apurahoja myönnetään vähintään 20 000 euron edestä. Tukimuodon tavoitteena on edistää kulttuuristen oikeuksien yhdenvertaista toteutumista ja parantaa erityistä tukea tai hoitoa tarvitsevien ihmisten elämänlaatua taiteen keinoin.

A.E. Nordenskiöldin stipendin tarkoituksena on edistää arktisen alueen tutkimusta, ja sitä voivat hakea kaikkien tieteen alojen tutkijat. Vuoden työskentelyapurahan päälle voidaan myöntää 2 000 euroa kansainvälistymisen kuluihin.

M.S. Elomaan rahastosta jaetaan 12 000 euroa saamelaisopiskelijoiden tukemiseksi.

Lisätietoa hausta osoitteessa www.skr.fi/tammikuunhaku

WWW.SKR.FI/LA

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND
PL 122 | 96101 ROVANIEMI

Sopimus 881414

MARKO JUNTILA

